

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านเขาคันทรง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 โดยแบ่งเนื้อหาสาระดังนี้

1. สภาพทั่วไปของโรงเรียนบ้านเขาคันทรง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3
2. การบริหารงานและการจัดการศึกษาของ โรงเรียนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542
3. แนวคิดและหลักการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา
4. การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียน
5. การมีส่วนร่วมและแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง
6. ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 7.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 7.2 งานวิจัยต่างประเทศ

สภาพทั่วไปของโรงเรียนบ้านเขาคันทรง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3

โรงเรียนบ้านเขาคันทรง (2553) ตั้งอยู่เลขที่ 495 หมู่ 4 ตำบลเขาคันทรง อำเภอสัตร์ราชา จังหวัดชลบุรี รหัสไปรษณีย์ 20110 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เปิดทำการสอนเมื่อ วันที่ 9 พฤษภาคม พ.ศ. 2507 จัดการเรียนการสอนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปัจจุบันมีนักเรียนจำนวน 281 คน มีครูและบุคลากรทางการศึกษาจำนวน 16 คน

วิสัยทัศน์ (Vison)

โรงเรียนมุ่งจัดการศึกษาให้ผู้เรียนมีความรู้คู่คุณธรรม ก้าวทันเทคโนโลยี มีสุขภาพอนามัยที่ดี โรงเรียนมีบรรยากาศร่มรื่น สวยงาม ประสานความร่วมมือกับชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

พันธกิจ/ ภารกิจ (Mission)

1. จัดและส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรมที่ดีงาม
3. จัดและส่งเสริมให้ผู้เรียน พัฒนาทักษะทางสื่อ และเทคโนโลยีที่ทันสมัย
4. จัดและส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับบริการด้านสุขภาพ อนามัยอย่างทั่วถึง
5. พัฒนาโรงเรียนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ สะอาดร่มรื่น สวยงาม
6. มุ่งประสานชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

เป้าหมาย (Goals)

1. ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถเต็มศักยภาพ มีทักษะกระบวนการศึกษาที่แก้ปัญหาได้ อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข
2. ผู้เรียนมีวินัย มีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ในการดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสม
3. ผู้เรียนมีทักษะในด้านสื่อเทคโนโลยี สามารถประยุกต์ใช้เพื่อการเรียนรู้ การสร้างงาน และอาชีพในอนาคต
4. ผู้เรียนมีสุขภาพและคุณภาพที่ดี มีความปลอดภัย
5. โรงเรียน น่าดู น่าอยู่ น่าเรียน มีสภาพแวดล้อมที่มีแหล่งเรียนรู้เพื่อเอื้อต่อการเรียนการสอน
6. ชุมชนเห็นความสำคัญและให้ความร่วมมือในการจัดการศึกษา

การบริหารงานและการจัดการศึกษาของโรงเรียนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ซึ่งได้แบ่งการบริหารงาน และการจัดการศึกษาของโรงเรียนออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงานทั่วไป (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545)

ด้านวิชาการ หมายถึง งานที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียน ซึ่งเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพ และปรับปรุงแก้ไขการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพตรงตามเป้าหมายของการศึกษา วิธีการจัดการหรือบริหารวิชาการ โรงเรียนมักนิยมการกระจายอำนาจและความรับผิดชอบให้แก่ผู้ทำหน้าที่ทางวิชาการอย่างเต็มที่ เพื่อให้เกิดเสรีภาพทางวิชาการ อันเป็นผลทำให้เกิดความรู้

และวิธีการใหม่ ๆ ทำให้การบริหารงานของโรงเรียนก้าวหน้าอย่างมีประสิทธิภาพ แต่ขณะเดียวกันผู้บริหารซึ่งต้องรับผิดชอบทุกสิ่งทุกอย่างในองค์กรจะยังคงมีอำนาจในการตัดสินใจในปัญหาใด ๆ ที่เกิดขึ้นอยู่ (เลอศักดิ์ รัชณาการ, 2545, หน้า 34) งานวิชาการเป็นงานที่สำคัญ ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องให้ความสนใจ และตระหนักถึงหน้าที่ความรับผิดชอบ รู้จักปรับปรุงตนเองให้รู้และเข้าใจอย่างถ่องแท้ สามารถเป็นผู้นำของครูด้านวิชาการได้ความเป็นผู้นำอยู่ที่การรู้จักใช้คนอื่นให้ช่วยกันทำงาน โดยไม่ต้องมีการบังคับขู่เข็ญ แต่อาศัยเทคนิคการกระตุ้นเตือน (Motivation) การจูงใจ (Inducement) ซึ่งต้องอาศัยอำนาจแห่งการชมมากกว่าอำนาจแห่งการตี การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนผู้บริหารจะต้องรับผิดชอบด้วยงานย่อย ๆ ได้แก่ วัตถุประสงค์ นโยบาย วิธีบริหารทางวิชาการ หลักสูตรตารางสอน อุปกรณ์การศึกษา แบบเรียน การจัดห้องสมุด การนิเทศการศึกษา การวัดผลและประเมินผล (วิจิตร วรุฒบางกูร, 2523, หน้า 31)

ดังนั้น การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนบ้านเขาคันทรัง ได้มีการบริหารจัดการงานที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนงานวิชาการ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยยึดพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 รวมทั้งยึดกฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 เป็นแนวทางในการบริหาร ดังนี้ คือ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550, หน้า 29-30)

ด้านวิชาการ

1. การพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น มีการศึกษาและพัฒนาหลักสูตรของ โรงเรียนให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น ได้ทำการประชุมคณะครูในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้เพื่อการศึกษา วิเคราะห์หลักการ จุดมุ่งหมาย และโครงสร้างของหลักสูตร จุดประสงค์การเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังปรับปรุงเนื้อหา จัดทำแผนการสอน พร้อมทั้งกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับสภาพของชุมชน และท้องถิ่นรวมทั้งสภาพของนักเรียนด้วย

2. การวางแผนด้านวิชาการ

3. การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา

4. การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา

5. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ มีการจัดหาสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ และนวัตกรรมที่ทันสมัยมาใช้ประกอบการเรียนการสอน คิดตั้งระบบการสืบค้นข้อมูลทางคอมพิวเตอร์ สำหรับห้องคอมพิวเตอร์ นอกจากนี้ยังมีห้องปฏิบัติการทางภาษาต่างประเทศ ห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ห้องแนะแนว ห้องดนตรี นาฏศิลป์

6. การวัด ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน การวัดผล ประเมินผล คือ กระบวนการหรือวิธีดำเนินการเพื่อให้ทราบถึงข้อบกพร่อง หรือปัญหาในการจัดการเรียนการสอน ของครู ซึ่งจะได้้นำเอาไปแก้ไขและปรับปรุงการเรียนการสอนของครูต่อไป ส่วนการเทียบโอน ผลการเรียนรู้ของนักเรียน เพื่อการปรับเทียบและ โอนผลการเรียนของนักเรียนที่ย้ายมาจาก โรงเรียน อื่น ๆ ให้ตรงกับผลการเรียนการสอนของโรงเรียน

7. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา

8. การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งการเรียนรู้ การเรียนรู้มีใ้เกิดขึ้นในห้องเรียนจาก ครูเพียงอย่างเดียว แต่อาจเกิดขึ้น โดยการเรียนรู้จากบุคคลอื่น หรือการเรียนรู้ซึ่งกันและกันจาก ภายนอกห้องเรียน จากชุมชน หรือจากแหล่งการเรียนรู้ที่มีอยู่ในชุมชน ที่เรียกว่า “ภูมิปัญญา ท้องถิ่น” หรือ “ปราชญ์ชาวบ้าน” ให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียน

9. การนิเทศการศึกษา คือ การติดตามการดำเนินงานตามแผนที่จัดไว้ เพื่อปรับปรุง การเรียนการสอนของครู และพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ผู้ที่ให้การนิเทศ ประกอบด้วย ตัวแทนครู หรือ หัวหน้ากลุ่มสาระต่าง ๆ หัวหน้างาน หรือรองผู้อำนวยการฝ่าย วิชาการ และผู้อำนวยการสถานศึกษา เป็นคณะกรรมการทำการนิเทศอย่างเป็นระบบ มีแบบบันทึก การนิเทศที่ชัดเจนทั้งด้านบรรยากาศของห้องเรียน และการจัดการสอนของครู

10. การแนะแนว เป็นการบริหารกิจกรรมที่เกี่ยวกับการแนะแนวต่าง ๆ การให้คำปรึกษา และการอบรม เพื่อส่งเสริมความประพฤติที่เหมาะสม มีความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียน มีระบบดูแลและช่วยเหลือนักเรียนเป็นกลุ่ม และเป็นรายบุคคล ส่งเสริมให้คณะครูมีบทบาทในการ แนะแนว รู้จักและเข้าใจผู้เรียน สามารถค้นพบและจัดการเรียนรู้ที่จะพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนได้ อย่างเหมาะสมกับวัยและความต้องการของนักเรียน เช่น แนะแนวการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ให้เหมาะสมกับความรู้และความสามารถของผู้เรียน การให้คำปรึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงของวัย และการควบคุมอารมณ์ในช่วงวัยรุ่น เป็นต้น

11. การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา โดยยึด พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 6 เรื่องมาตรฐานและการประกันคุณภาพ การศึกษา มาตรา 47-51 ว่า ให้มีระบบประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐาน การศึกษา ซึ่งประกอบด้วย ระบบประกันคุณภาพภายใน โดยหน่วยงานต้นสังกัด และสถานศึกษา จัดให้มีการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และให้ถือว่า การประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่ง ของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ให้มีการจัดทำรายงานประจำปี เสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ต่อไป และระบบประกันคุณภาพภายนอก จะมีหน่วยงานองค์กรอิสระที่เรียกว่า “สำนักงานรับรองผลการประกันคุณภาพให้สถานศึกษา”

12. การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ
 13. การประสานงานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น
 14. การส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการแก่นักคิด ครอบครัวยุว องค์กร หน่วยงานสถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา
 15. การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา
 16. การคัดเลือกหนังสือแบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา
 17. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เป็นการบริหารงาน
- โสตทัศนูปกรณ์ต่าง ๆ การจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ นวัตกรรม สื่อการเรียนการสอน เครื่องช่วยในการเรียนการสอน การพัฒนา การจัดเก็บ การควบคุมดูแลบำรุงรักษา การซ่อมแซม การจัดซื้อ/จัดจ้าง เพื่อให้ได้มาซึ่งสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเหล่านั้น สื่อการเรียน หรืออุปกรณ์การสอน คือ เครื่องมือที่ช่วยในการเรียนการสอนให้บรรลุจุดประสงค์ที่ต้องการ ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ให้รวดเร็วยิ่งขึ้น

สรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการ คือ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น การวางแผนงานด้านวิชาการ การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา การวัดผลประเมินผล การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ การนิเทศ การแนะแนว การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา ส่งเสริม สนับสนุนงาน และประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการ การคัดเลือกหนังสือ แบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา และการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

ด้านงบประมาณ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550, หน้า 30-31) ด้านงบประมาณ โดยยึดพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 รวมทั้งยึดกฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 โดยมีแนวทางปฏิบัติ ดังนี้

1. การจัดทำแผนงบประมาณและคำขอตั้งงบประมาณเพื่อเสนอต่อปลัดกระทรวงศึกษาธิการ หรือเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน แล้วแต่กรณี

2. การจัดทำแผนปฏิบัติการใช้จ่ายเงิน ตามที่ได้รับจัดสรรงบประมาณจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยตรง

3. การอนุมัติการใช้จ่ายงบประมาณที่ได้รับจัดสรร
4. การขอโอนและการขอเปลี่ยนแปลงงบประมาณ
5. การรายงานผลการเบิกจ่ายงบประมาณ
6. การตรวจสอบติดตามและรายงานการใช้งบประมาณ
7. การตรวจสอบติดตามและรายงานการใช้ผลผลิตจากงบประมาณ
8. การระดมทรัพยากรกลางทุนเพื่อการศึกษา
9. การปฏิบัติงานอื่นใดตามที่ได้รับมอบหมายเกี่ยวกับกองทุนเพื่อการศึกษา
10. การบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อการศึกษา
11. การวางแผนพัสดุ
12. การกำหนดรูปแบบรายการ หรือคุณลักษณะเฉพาะของครุภัณฑ์ หรือสิ่งก่อสร้าง

ที่ใช้งบประมาณเพื่อเสนอต่อปลัดกระทรวงศึกษาธิการ หรือเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน แล้วแต่กรณี

13. การพัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการจัดทำและจัดหาพัสดุ
14. การจัดหาพัสดุ
15. การควบคุมดูแลบำรุงรักษาและจำหน่ายพัสดุ
16. การจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สิน
17. การเบิกจากคลัง
18. การรับเงิน การเก็บรักษาเงิน และการจ่ายเงิน
19. การนำเงินส่งคลัง
20. การจัดทำบัญชีการเงิน
21. การจัดทำรายงานทางการเงินและงบการเบิก
22. การจัดทำหรือจัดหาแบบพิมพ์บัญชี ทะเบียน และรายงาน

สรุปได้ว่า การบริหารด้านงบประมาณหมายถึง การมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนงานการเงินและให้ความเห็นชอบ ให้คำปรึกษาแนะนำการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียน แสวงหาให้การสนับสนุนด้านการเงินและวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ และรับทราบผลการดำเนินงานการเงินของโรงเรียนและการระดมทรัพยากรจากชุมชน

ด้านการบริหารงานบุคคล

ด้านการบริหารงานบุคคล หมายถึง การบริหารงานโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับบุคลากรและการวางแผน โดยยึดพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 รวมทั้งยึดกฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 โดยมีแนวทางปฏิบัติ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการบริหารงานบุคคลของโรงเรียน ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550, หน้า 31-32)

1. การวางแผนอัตรากำลัง
2. การจัดสรรอัตรากำลังข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
3. การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง
4. การเปลี่ยนตำแหน่งให้สูงขึ้น การย้ายข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
5. การดำเนินการเกี่ยวกับการเลื่อนขั้นเงินเดือน
6. การลาทุกประเภท
7. การประเมินผลการปฏิบัติงาน
8. การดำเนินการทางวินัยและการลงโทษ
9. การสั่งพักราชการและการสั่งให้ออกจากราชการไว้ก่อน
10. การรายงานการดำเนินการทางวินัยและการลงโทษ
11. การอุทธรณ์และการร้องทุกข์
12. การออกจากราชการ
13. การจัดระบบและการจัดทำทะเบียนประวัติ
14. การจัดทำบัญชีรายชื่อและให้ความเห็นเกี่ยวกับการเสนอขอพระราชทาน

เครื่องราชอิสริยาภรณ์

15. การส่งเสริมการประเมินวิทยะฐานะข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
16. การส่งเสริมและยกย่องเชิดชูเกียรติ
17. การส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพ
18. การส่งเสริมวินัย คุณธรรมและจริยธรรมสำหรับข้าราชการครูและบุคลากร

ทางการศึกษา

19. การริเริ่มส่งเสริมการขอรับใบอนุญาต
20. การพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

สรุปได้ว่า ด้านบริหารงานบุคคล หมายถึง การกำหนดแผนงานบุคลากร การจัดบุคลากรเข้าปฏิบัติงาน ให้คำปรึกษาแนะนำ ประสานงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งเสริม

การประเมินวิทยะฐานะข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ส่งเสริมและยกย่องเชิดชูเกียรติ ส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพ ส่งเสริมวินัย คุณธรรมและจริยธรรมสำหรับ ข้าราชการและบุคลากรทางการศึกษาสนับสนุนจัดหาทรัพยากรภายนอกและรับทราบผล การปฏิบัติงานของบุคลากร

ด้านบริหารงานทั่วไป

ด้านการบริหารงานทั่วไป หมายถึง การบริหารงานโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบ บริหารองค์กร การให้บริการ และบริหารงานให้บรรลุผลตามมาตรฐาน ได้คุณภาพและตรงตาม เป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีหน้าที่ในการประสานงาน ส่งเสริม สนับสนุน และการอำนวยความสะดวกในการให้บริการการศึกษาทุกรูปแบบ มุ่งพัฒนา ส่งเสริม และสนับสนุนให้ผู้สอน ได้ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีการจัดการศึกษาได้อย่างเหมาะสม คุ่มค่า และเกิดประโยชน์สูงสุด แก่ผู้เรียน การบริหารงานมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลัก และให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วม ของบุคคล ชุมชน องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาได้มีส่วนร่วมในการส่งเสริม สนับสนุนการจัด การศึกษาและเพื่อให้การจัดการศึกษาของ โรงเรียนมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลในด้าน การบริหารงานทั่วไป โดยยึดพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 รวมทั้งยึดกฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจ การบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 เพื่อเป็นแนวทางในการบริหาร (สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550, หน้า 32-33) แบ่งงานได้ ดังนี้

1. การพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ
2. การประสานงานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา
3. การวางแผนการบริหารงานการศึกษา
4. งานวิจัยเพื่อพัฒนานโยบายและแผน
5. การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร
6. การพัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงาน
7. งานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
8. การดำเนินงานธุรการ
9. การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม
10. การจัดทำสำมะโนผู้เรียน
11. การรับนักเรียน
12. การเสนอความเห็นเกี่ยวกับเรื่องการจัดตั้ง ยุบ รวมหรือเลิกสถานศึกษา
13. การประสานการจัดการศึกษาในระบบ นอกระบบและตามอัธยาศัย

14. ภาระคัมภีรพยากรเพื่อการศึกษา
 15. การทัศนศึกษา
 16. งานกิจการนักเรียน
 17. การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา
 18. การส่งเสริม สนับสนุนและประสานการจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร
หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา
 19. งานประสานราชการกับส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น
 20. การรายงานผลการปฏิบัติงาน
 21. การจัดระบบการควบคุมภายในหน่วยงาน
 22. แนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการลงโทษนักเรียน
- สรุปได้ว่า การบริหารงานทั่วไป หมายถึง การกำหนดแผนงาน ให้คำปรึกษาแนะนำ

ประสานงานกันขององค์กรปกครองท้องถิ่นภาครัฐและเอกชน พัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงาน
เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ดำเนินงานธุรการ จัดทำสำมะโนผู้เรียน การรับนักเรียน ภาระคัมภีรพยากร
เพื่อการศึกษา ทัศนศึกษา แนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการลงโทษนักเรียน
ได้แก่ พัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ ประสานงานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา
เสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน พัฒนาอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม
ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีบริการด้านต่าง ๆ แก่นักเรียนและชุมชน

แนวคิดและหลักการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา

การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียนในการบริหารและจัดการศึกษาตามบริบท
ที่เกี่ยวข้องกับ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2)
พ.ศ. 2545 ได้ตราขึ้นบนพื้นฐานความคิดความเชื่อที่ว่า พ่อแม่คือผู้ที่เป็นครูที่ดีที่สุด พ่อแม่คือคนที่มี
พลัง มีทุกสิ่งทุกอย่าง รวมทั้งความตั้งใจและความปรารถนาดีต่ออนาคตของลูก โดยพระราชบัญญัติ
การศึกษาลฉบับนี้ ได้นำสาระสำคัญในส่วนการจัดการศึกษาเพื่อจะ ได้สามารถให้การศึกษากับ
คนทุกคนทั้งประเทศได้ พ่อแม่ ผู้ปกครองจึงมีโอกาสมและมีบทบาทในการจัดการศึกษาให้กับ
ลูกหลานได้อีกครั้งภายใต้อำนาจของพระราชบัญญัติการศึกษาฉบับนี้ (วิศาล เครือคล้าย, 2546,
หน้า 2) การมีส่วนร่วมจะเป็นอย่างไร ควรจะต้องพิจารณาที่ความหมาย กรอบแนวคิด เป้าหมาย
หรือกระบวนการของการพัฒนางานแต่ละงาน แต่โดยทั่วไปไม่มีผู้ให้แนวคิดและทฤษฎีของเรื่องการมี
ส่วนร่วมไว้หลากหลาย โดยเฉพาะแนวคิดในด้านความหมาย ความสำคัญ ลักษณะขั้นตอนและ
รูปแบบของการมีส่วนร่วม

ความหมายของการมีส่วนร่วม

มัทธนา ท่วมยิ้ม (2543) คำว่า “การมีส่วนร่วม” (Participation) โดยทั่วไปมีความหมายที่หลากหลาย สำหรับความหมายที่พูดถึงในเรื่อง การบริหารโรงเรียน มักจะหมายถึง การมีส่วนร่วมของสมาชิก ชุมชนหรือผู้ปกครองซึ่งถือเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ในการเข้ามามีบทบาทในการดำเนินงานของโรงเรียน การมีส่วนร่วมอาจมีได้ทุกระดับ ตั้งแต่การมีส่วนร่วมในระดับชาติลงไปจนถึงระดับครอบครัว การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของรัฐหรือกิจกรรมของโรงเรียนที่ผู้ปกครองยินดีมาร่วม

เอกชัย กี่สุขพันธ์ (2538, หน้า 237) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง รูปแบบของความเกี่ยวข้องของผูกพันร่วมกัน (Involvement) ของสมาชิกในการประชุม หรือเพื่อตัดสินใจและควบคุมการทำงานร่วมกัน

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2539, หน้า 182) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า เป็นการที่บุคคล หรือ คณะบุคคลเข้ามาช่วยเหลือสนับสนุนทำประโยชน์ในเรื่องต่าง ๆ หรือกิจกรรมต่าง ๆ อาจเป็นการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจหรือกระบวนการบริหาร ซึ่งประสิทธิผลขององค์การขึ้นอยู่กับความร่วมมือของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับองค์การนั้น ในการปฏิบัติภารกิจให้บรรลุเป้าหมาย วิธีการหนึ่งในการรวมพลังความคิด สติปัญญา ก็คือการให้มีส่วนร่วม การให้บุคคลมีส่วนร่วมในองค์การนั้น บุคคลจะต้องมีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินการหรือปฏิบัติภารกิจเป็นผลให้บุคคลนั้นมีความผูกพันต่อกิจกรรมและองค์การ ในที่สุด

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การร่วมมือและมีส่วนร่วมซึ่งกันและกันในทุก ๆ ด้านระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง โดยเริ่มตั้งแต่การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

ความสำคัญของการมีส่วนร่วม

มัย สุขเยี่ยม (2535) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการมีส่วนร่วมจากนักทฤษฎีการบริหาร ได้ให้ความสำคัญไว้ต่าง ๆ กันดังนี้ การบริหารแบบมีส่วนร่วมจัดว่าเป็นแนวคิดทางการบริหารที่ยอมรับกันในยุคปัจจุบันว่า เป็นแนวคิดทางการบริหารที่เหมาะสมกับยุคสมัย สอดคล้องกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย เพราะคำนึงถึงความสำคัญของผู้ร่วมงานทุกระดับ การบริหารแบบมีส่วนร่วมมีที่มาจากแนวคิดทางการบริหารงานเชิงมนุษยสัมพันธ์ (Human Relation Approach) และการบริหารเชิงพฤติกรรม (Behavior Approach)

ประเวศ วะสี (2536, หน้า 12) ได้แสดงทัศนะต่อการจัดการศึกษาว่าการจัดการศึกษาไม่ใช่เรื่องของครูและ โรงเรียนเท่านั้น ทุกสิ่งทุกอย่างที่ควรเป็นไปเพื่อการเรียนรู้ไม่ ว่าจะเป็น

ครอบครัว ชุมชน วัด โรงเรียน สื่อมวลชน เรียกว่า การศึกษาเป็นวิถีชีวิตเป็นทั้งวิธีการและเป้าหมายของกิจกรรมทุกชนิดของมนุษย์และได้เน้นยุทธศาสตร์ การปฏิรูปการจัดการศึกษาว่าสังคมทั้งมวลเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (All for Education) เพื่อเป็นเป้าหมายการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning Society) ทั้งนี้โดยมองว่าการศึกษาไม่ใช่เรื่องของครูและโรงเรียนหรือกระทรวงเท่านั้น แต่ต้องการกระจายอำนาจไปสู่โรงเรียน ชุมชน ท้องถิ่นจัดการศึกษาตนเอง โรงเรียนสร้างกลไกประเมินผลการจัดการศึกษาที่เป็นอิสระและมีประสิทธิภาพ

ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2541, หน้า 20) ได้กล่าวถึง จุดเน้นทั้งนโยบายของในอดีตและปัจจุบัน ตลอดจนผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องชี้ให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมของท้องถิ่น ชุมชน และผู้ประกอบการ กับ การศึกษาเป็นความจำเป็นที่ต้องสร้างให้เกิดขึ้น แต่จากการสรุปรายงานต่าง ๆ พบว่า การดำเนินงานที่ผ่านมาของชุมชน ความคาดหวังที่ชุมชนมีต่อ โรงเรียนกับสิ่งที่โรงเรียนปฏิบัติมีความแตกต่างกัน ประชาชนไม่มีความรู้สึกผูกพัน ไม่รู้สึกเป็นเจ้าของ และไม่รู้สึกว่าต้องรับผิดชอบต่อการดำเนินงานของโรงเรียน ส่งผลต่อการขาดโอกาสในการระดมสรรพกำลังในชุมชนที่จะนำมาใช้ในการดำเนินงานทางการศึกษาให้มีคุณภาพสูงขึ้น และชุมชนเองก็ขาดโอกาสที่จะได้รับการพัฒนาจากโรงเรียน ซึ่งเป็นแหล่งรวมของบุคลากรจำนวนมากที่มีความรู้ความสามารถสูง

ความมุ่งหมายของการจัดการศึกษา ตามมาตรา 6 ของกฎหมายระบุว่า การจัดการศึกษาต้องเป็น ไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข มาตรา 8 การจัดการศึกษา โดยยึดหลักการศึกษาดลอดชีวิตสำหรับประชาชน ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มาตรา 10-14 การกำหนดสิทธิและหน้าที่ทางการศึกษาของบุคคล บิดา มารดา ครอบครัว ชุมชน องค์กรรัฐ องค์กรเอกชน สถาบันต่าง ๆ ทางสังคม มาตรา 15 กล่าวถึง การจัดการศึกษา แบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยให้มีการผสมผสานและการเทียบโอนผลการเรียนระหว่างรูปแบบเดียวกันและต่างรูปแบบกันได้ มาตรา 14 การกำหนดสิทธิในการจัดการศึกษาขององค์กรท้องถิ่น มาตรา 58-68 การระดมทรัพยากรเพื่อจัดการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) ดังนั้น เป้าหมายของการจัดการศึกษาอยู่ที่คนไทยต้องได้รับการพัฒนาให้เป็นคนดี มีคุณค่า และเป็นประโยชน์ต่อสังคมควรได้รับการพัฒนารอบทุกด้าน ดังนี้คือ

1. ทางกาย คือมีสุขภาพดี สมบูรณ์ แข็งแรง ซึ่งการจัดการศึกษาต้องจัดให้ครอบคลุมถึงกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพอนามัย การออกกำลังกาย การเล่นกีฬา มีความรู้ด้านโภชนาการ รวมทั้งจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศของสถานศึกษาที่เอื้อต่อสุขลักษณะและความปลอดภัยของนักเรียน

2. ทางจิตใจ คือ มีจิตใจที่เข้มแข็ง มีความอดทน ไม่อ่อนไหวง่าย สามารถเผชิญกับปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมได้อย่างมีสติ รอบคอบ กล้าตัดสินใจ มีความรับผิดชอบ มีระเบียบวินัย ในตนเอง สามารถอดทนอดกลั้นต่อปัญหา อุปสรรค ลดแรงกดดันต่าง ๆ ได้

3. ทางสติปัญญา คือ การใช้ความคิดอย่างมีเหตุผล ในการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ

4. ความรู้ คือ มุ่งให้ผู้เรียนได้รับความรู้ที่เหมาะสมกับสภาพความต้องการของสังคม ปัจจุบัน ได้แก่ ความรู้ที่เกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ความรู้และทักษะทางด้านภาษา ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ความรู้ความเข้าใจ และประสบการณ์ในเรื่องการจัดการความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

5. คุณธรรมและจริยธรรม คือ การแสดงออกในรูปของพฤติกรรมที่พึงประสงค์ เช่น ความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มีความสะอาดต่อการประพฤติตนในทางเสื่อมเสีย หรือพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดผลเสียหายต่อผู้อื่นและสังคมส่วนรวม

6. มีวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต อย่างพอเพียง ไม่ใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือย รู้จักประหยัด อดออม รักวัฒนธรรมไทยและท้องถิ่น มีเอกลักษณ์ มีมารยาท และความรู้จักวางตนอย่างเหมาะสมกับสภาพของสังคมในปัจจุบัน

7. อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ผู้ที่ได้รับการศึกษาจะเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น ประณีประนอม มีความเมตตากรุณา มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้อื่น รู้จักดำเนินบทบาทของตนเองได้อย่างเหมาะสม

คุณลักษณะตามที่กล่าวมาข้างต้น เป็นเป้าหมายของการจัดการศึกษาและคุณลักษณะอันพึงประสงค์นี้ ถือเป็นมาตรฐานวัดความสำเร็จในการจัดการศึกษาของผู้บริหารการศึกษาและบุคลากรทางการศึกษา โดยให้ชุมชนและผู้ปกครองต้องช่วยกันในการส่งเสริม สนับสนุน และยึดถือเป็นแบบอย่างในการประพฤติปฏิบัติตนของเยาวชนที่มีต่อสังคมในอนาคต

หลักในการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดหลักการศึกษาไว้ 3 ประการ คือ การศึกษาตลอดชีวิต การมีส่วนร่วม และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

1. การศึกษาตลอดชีวิต คือ ประชาชนทุกคนต้องได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต การศึกษานี้ต้องครอบคลุมทุกด้าน เช่น ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง สภาพแวดล้อม และเทคโนโลยี เป็นต้น ทั้งนี้เพราะสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จำเป็นต้องศึกษาความเป็นไปรอบ ๆ ตัว เพื่อให้สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม ไม่ใช่เฉพาะเพื่อชีวิตในการทำงานเท่านั้น แต่ต้องพัฒนาเองและความสามารถในการประกอบอาชีพ ต้องมีส่วนรับผิดชอบในการพัฒนาชุมชนและประเทศชาติโดยส่วนรวมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การมีส่วนร่วม สังคมต้องมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เช่น ร่วมสนับสนุน กิจกรรมทางการศึกษา ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมสนับสนุนทรัพยากร ร่วมติดตามประเมินส่งเสริมให้กำลังใจ และปกป้องผู้ปฏิบัติงานที่มุ่งประโยชน์ต่อส่วนรวม ถือว่าอนาคตของประเทศและความเจริญรุ่งเรืองของสังคมไทยเป็นความรับผิดชอบของคนไทยทุกคน จึงเป็นสิทธิและหน้าที่ของคนไทยทุกคนที่จะเข้ามามีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ เพื่อแก้ปัญหา อุปสรรคของการจัดการศึกษา ช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการพัฒนา และช่วยดูแลการจัดการศึกษาให้เป็นไปอย่างถูกต้อง

3. การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การศึกษาต้องปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลาเพื่อให้ทันกับเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าอย่างไม่หยุดยั้ง ดังนั้น การจัดการศึกษาต้องให้ความสำคัญกับพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง การพัฒนามีทั้งการค้นคิดสาระและกระบวนการเรียนรู้ใหม่ ๆ หรือการติดตามเรียนรู้เนื้อหาสาระที่มีผู้ประดิษฐ์คิดค้นมาแล้ว และการประยุกต์ปรับปรุงเนื้อหาสาระที่มีอยู่เดิมให้ทันสมัยอยู่เสมอ ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ได้แก่ บุคลากรทางการศึกษา ผู้บริหาร ครู และชุมชน ต้องถือเป็นภาระหน้าที่ในการปรับตนเองให้ทันโลกทันสมัยเสมอ และต้องทำความเข้าใจสภาพแวดล้อมรอบ ๆ ตัว เพื่อประยุกต์ความรู้ได้อย่างเหมาะสม จึงเป็นหน้าที่ของทุกฝ่ายที่จะช่วยกันดูแลให้ความรู้ใหม่ ๆ เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนและสังคมอย่างแท้จริง

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมมีความสำคัญต่อการบริหารและการจัดการศึกษาโรงเรียนในกระบวนการเรียนรู้ ช่วยให้ทุกฝ่ายเกิดความเข้าใจในคุณค่าของตนเอง และนำคุณค่านั้นมาสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเกิดขึ้นระหว่างชุมชนกับสถานศึกษา หรือระหว่างผู้ปกครองนักเรียนกับโรงเรียน ซึ่งก่อให้เกิดความคิดร่วมกัน เข้าใจกัน และนำไปสู่การส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาการเรียนรู้ได้เต็มตามศักยภาพ

ลักษณะขั้นตอนและรูปแบบการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของประชาชน ย่อมมีความเกี่ยวกับการกระทำทางสังคม ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยหลายประการ มิได้จำกัดเพียงปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งและการกระทำของบุคคลในเรื่องใดก็ตาม ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ เช่น เป้าประสงค์ ความเชื่อและค่านิยม ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีที่สืบทอดกันมา รวมทั้งความคาดหวังความผูกพันและความสามารถของบุคคลที่เป็นผู้กระทำ ซึ่งการมีส่วนร่วมด้านธุรกิจและด้านการศึกษาที่แสดงให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมด้านธุรกิจและด้านการศึกษาที่แสดงให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมจากผู้ร่วมงานทำให้มีประสิทธิภาพดีขึ้น ฮอยและมิสเคิล (Hoy & Miskel, 1996, pp. 289-290) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพในโรงเรียนย่อยสามารถตัดสินใจร่วมกันได้ ซึ่งสามารถส่งผลต่อคุณภาพการสอน เป็นการรองรับต่อการกระจายอำนาจที่มีขึ้น การมีส่วนร่วมตามแนวคิดของ วรูม และเยตตัน (Vroom & Yetton, 1973 อ้างถึงใน เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์, 2541, หน้า 183-184) ได้เสนอแนวทางในการที่กำหนดว่า เมื่อไรควรมี

ส่วนร่วมในการตัดสินใจ และควรจะมีส่วนร่วมมากน้อยอย่างในการตัดสินใจ ตัวแบบของวอร์ม และเขตตัน ได้เสนอแนะว่า การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจนี้ควรจะขึ้นกับธรรมชาติของปัญหาและสถานการณ์ในการกำหนดรูปแบบและปริมาณของการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจนั้น ได้เสนอกฎไว้ 2 กลุ่ม คือ

1. กฎกลุ่มแรก เป็นการส่งเสริมคุณภาพของการตัดสินใจ

2. กฎกลุ่มที่สอง เป็นการส่งเสริมการยอมรับการตัดสินใจ

ในการตัดสินใจนั้นมีทางเลือกอยู่ 5 วิธี ตั้งแต่ผู้บริหารตัดสินใจเองคนเดียวไปจนถึงการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอย่างเต็มที่ ทางเลือกในการตัดสินใจทั้ง 5 มีดังนี้

1. ผู้บริหารใช้ข้อมูลที่มีอยู่แล้วตัดสินใจเองตามลำพัง

2. ผู้บริหารแสวงหาข้อมูลจากผู้อื่น แล้วตัดสินใจเอง

3. ผู้บริหารหารือกับผู้ที่เกี่ยวข้องรายคน แสวงหาความคิดและข้อเสนอแนะแล้ว

ตัดสินใจเอง

4. ผู้บริหารปรึกษาหารือกับผู้เกี่ยวข้องเป็นกลุ่ม แสวงหาความคิดเห็นร่วมกันโดยการอภิปรายแล้วตัดสินใจ

5. ผู้บริหารร่วมคิดกับกลุ่มเกี่ยวกับสถานการณ์และปัญหาแล้วให้กลุ่มตัดสินใจ

ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2541, หน้า 22-23) มีความเห็นว่า การมีส่วนร่วมมีลักษณะเป็นบันได (Participation Ladder) 8 ขั้น คือ

ขั้นที่ 1 และขั้นที่ 2 รวมเรียกว่าเป็นขั้นที่มีส่วนร่วมเทียม หรือไม่มีส่วนร่วม หมายถึงประชาชนยังไม่เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจอย่างแท้จริง

บันไดขั้นที่ 3-4 รวมเรียกว่า เป็นการมีส่วนร่วมระดับพิธีการ หรือการมีส่วนร่วมบางส่วน หมายถึง เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมได้ในบางส่วน บางเรื่องเท่านั้น เพราะบางส่วนผู้มีอำนาจเต็มสงวนเอาไว้ แต่ก็นับว่าดีกว่านั้น 1-2

บันไดขั้นที่ 6-7 รวมเรียกว่า การมีส่วนร่วมระดับอำนาจของประชาชน ซึ่งเป็นระดับที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในมาก โดยพัฒนาจากขั้นที่ 6-7 จนถึงขั้นที่ 8 ควบคุมโดยประชาชนเป็นการใช้อำนาจตัดสินใจของประชาชน โดยผ่านตัวแทนหรือประชาชนเป็นผู้ใช้อำนาจนั่นเอง

เมตต์ เมตต์การ์ณฉัตร (2541, หน้า 82) ให้ความเห็นเห็นว่า แนวคิดเรื่องขั้นตอนหรือการมีส่วนร่วมที่เป็นแนวคิดเป็นระบบมากที่สุด มีดังนี้

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ประการแรกที่จะต้องกระทำคือ การกำหนดความต้องการและการจัดลำดับความสำคัญ ต่อจากนั้นก็เลือกนโยบายและประชากรที่เกี่ยวข้อง

การตัดสินใจในช่วงเริ่มต้น การตัดสินใจในช่วงดำเนินการวางแผน และการตัดสินใจในช่วงการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ในส่วนขององค์ประกอบในการดำเนินงาน โครงการนั้นจะได้มาจากคำถามที่ว่า ใครจะทำประโยชน์ให้แก่โครงการได้บ้าง และจะทำประโยชน์ได้โดยวิธีใด เช่น การช่วยเหลือด้านทรัพยากร การบริหารงานและประสานงาน และการขอความช่วยเหลือ เป็นต้น

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ในส่วนที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ นอกจากความสำคัญของผลประโยชน์ในเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพแล้ว ยังต้องพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่มด้วย ผลประโยชน์ของโครงการนี้จะรวมผลประโยชน์ในทางบวกและผลที่เกิดขึ้นในทางลบ ที่เป็นผลเสียของสังคม

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล การมีส่วนร่วมในการประเมินผลนั้นเป็นสิ่งสำคัญจะต้องสังเกต คือ ความเห็น (View) ความชอบ (Preference) และความคาดหวัง (Expectation) ซึ่งจะมีอิทธิพลสามารถแปรเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่างๆ ได้

ไพรัช เตชะรินทร์ (2541, หน้า 19) แสดงแนวคิดไว้ว่า เดิมนั้นมักจะมองในแง่ของการร่วมสมทบแรงงาน วัสดุ เงิน ร่วมคิด ร่วมวางแผน และร่วมกันทำงาน และร่วมบำรุงรักษา มากกว่า ร่วมสมทบด้านเงิน และวัตถุ ประชาชน จึงควรมีส่วนร่วมในการพัฒนา ดังนี้

1. ร่วมกันศึกษาปัญหาและสาเหตุของปัญหา และความต้องการของประชาชน
2. ร่วมคิดสร้างรูปแบบพัฒนาเพื่อแก้ปัญหา และสนองความต้องการของประชาชน
3. ร่วมกำหนดทิศทางแผนงาน โครงการหรือกิจกรรม
4. ร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม
5. ร่วมบริหารงานพัฒนาทั้งสติปัญญา แรงงานและทุนตามขีดความสามารถรวมทั้ง

ควบคุม ติดตาม ประเมินผล และซ่อมบำรุงผลที่เกิดจากการกระทำนั้น

กาเลน (Kalen, 1987 อ้างถึงใน ปัทมศิริ ชีรานุรักษ์, 2539, หน้า 24) กล่าวว่าผู้ปกครองเป็นผู้ที่มีความสำคัญ มีอิทธิพล และเป็นผู้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของเด็ก ดังนั้น ผู้ปกครองจึงเปรียบเหมือนครูคนแรกของเด็ก การให้ความรู้แก่ผู้ปกครองจะช่วยให้ผู้ปกครองได้รับข้อมูลที่ดีในการเลี้ยงดู และการเข้ามาเกี่ยวข้องกับการศึกษาของผู้ปกครองจะช่วยให้นักเรียนประสบความสำเร็จได้

เนดเลอร์ และแม็คอาฟี (Nedler & McAfee, 1879 อ้างถึงใน ปัทมศิริ ชีรานุรักษ์, 2539 หน้า 24) กล่าวว่า ความสัมพันธ์ระหว่างครูและผู้ปกครองจะเป็นไปได้ด้วยดี ถ้าครูให้ความสำคัญและตระหนักว่าผู้ปกครองเป็นผู้เชี่ยวชาญ เป็นแหล่งข้อมูลที่ดีที่สุดในชีวิตเกี่ยวกับเด็ก ควรรับฟังในสิ่งที่

ผู้ปกครองพูด การกระตุ้นให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการให้การศึกษาเด็ก ทำให้ครูคอยให้ความช่วยเหลือ แนะนำให้ผู้ปกครองปฏิบัติกับลูกได้อย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยให้ผู้ปกครองตระหนักถึงบทบาท หน้าที่ของตนเองที่มีต่อเด็ก

โฟรส (Froese, 1991, p. 22) กล่าวเพิ่มเติมว่า ผู้ปกครองมีสิทธิที่จะรับความเปลี่ยนแปลงในห้องเรียนของลูก โดยครูมีหน้าที่ให้ความรู้ผู้ปกครอง และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบ้านและโรงเรียน

โคเฮน และอัฟฮอฟ (Cohen & Uphoff, 1980, pp. 219-222) ได้แบ่งชนิดการมีส่วนร่วมไว้ว่ามี 4 ชนิด คือ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ ริเริ่มตัดสินใจ ดำเนินการตัดสินใจ และการตัดสินใจปฏิบัติการ
 2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน (Implementation) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ ทรัพยากร การบริหาร และการประสานของความช่วยเหลือ
 3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) ไม่ว่าจะเป็ผลประโยชน์ทางวัตถุ ผลประโยชน์ทางสังคม หรือผลประโยชน์ส่วนบุคคล
 4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล
- สรุปได้ว่า ลักษณะขั้นตอน และรูปแบบการมีส่วนร่วมขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง เช่น เป้าประสงค์ ความเชื่อและค่านิยม โดยมีส่วนร่วมเรื่อง การตัดสินใจ การปฏิบัติงาน การรับผลประโยชน์ และการประเมินผล ซึ่งสามารถส่งผลต่อคุณภาพการเรียนการสอนที่ประสบความสำเร็จ

ระดับการมีส่วนร่วม

มัย สุขเอี่ยม (2535, หน้า 25) กล่าวว่า ระดับการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องในการวางแผนพัฒนาการศึกษาแบบเป็น 5 ระดับ น้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก และมากที่สุด

บุญเทียม อังสวัสดิ์ (2542, หน้า 25) แบ่งลักษณะการมีส่วนร่วมและระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนี้

ระดับที่ 1 ไม่มีส่วนร่วม หมายถึง ไม่มีส่วนร่วมปฏิบัติกิจกรรมของศูนย์เลย/ มีส่วนร่วมน้อยที่สุด

ระดับที่ 2 ร่วมรับรู้ หมายถึง มีส่วนรับรู้ รับทราบการปฏิบัติกิจกรรมของศูนย์ แต่ไม่มีส่วนปฏิบัติและร่วมคิด/ มีส่วนร่วมน้อย

ระดับที่ 3 ร่วมทำ หมายถึง มีส่วนร่วมในการปฏิบัติร่วมทำ กิจกรรมของศูนย์ตามที่ได้รับมอบหมาย/ มีส่วนร่วมปานกลาง

ระดับที่ 4 ร่วมคิด/ ร่วมตัดสินใจ หมายถึง มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นให้ข้อเสนอแนะและร่วมตัดสินใจเกี่ยวกับกิจกรรมของศูนย์แต่ไม่ร่วมปฏิบัติ/ มีส่วนร่วมมาก

ระดับที่ 5 ร่วมทำ/ ร่วมคิด/ ร่วมตัดสินใจ หมายถึง มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นให้ข้อเสนอแนะตัดสินใจและร่วมปฏิบัติกิจกรรมนั้นด้วย/ มีส่วนร่วมมากที่สุด

ประวิทย์ เพชรมี (2538, หน้า 15) แบ่งลักษณะการมีส่วนร่วมคือ 1) ร่วมประชุม 2) ร่วมออกความคิดเห็นเสนอแนะ 3) ติปัญหาให้กระจ่าง 4) ออกเสียงสนับสนุน/ คัดค้าน 5) บริจาคเงิน 6) บริจาควัตถุ 7) ช่วยเหลือแรงงาน 8) ใช้โครงการที่เป็นประโยชน์ 9) ช่วยเหลือในการรักษาโครงการ 10) ร่วมทำงานและเป็นผู้นำเปลี่ยนแปลง

เมตต์ เมตต์การุณฉัตร (2541, หน้า 35) กล่าวถึงลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเรื่องเกี่ยวกับการเข้าไปร่วมประชุมแสดงความคิดเห็น ร่วมประสานงาน ร่วมบริจาคเงินและทรัพย์สินตลอดจนในด้านการเสียดสแรงงาน ประชาชนส่วนใหญ่มีภารกิจส่วนตัวและต้องประกอบอาชีพจึงมักไม่มีเวลาที่จะร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ กับราชการได้ ดังนั้น การมีส่วนร่วมในรูปของกรบริจาคต่าง ๆ จึงเป็นวิธีการที่สะดวกกว่าวิธีการอื่น ๆ

โคเฮน และอัฟ ฮอฟฟ์ (Cohen & Uphoff, 1980, pp. 219-222) ได้แบ่งการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 แบบคือ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision-Making) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนคือ ริเริ่มตัดสินใจ ดำเนินการตัดสินใจ และตัดสินใจปฏิบัติการ 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ 3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefit) 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

สรุปได้ว่า ระดับการมีส่วนร่วม คือ รัับดับการเข้าไปเกี่ยวข้อง การเข้าไปมีส่วนร่วมในการวางแผนใน โรงเรียน แบ่งเป็นระดับ น้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก และมากที่สุด

การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียน

การบริหารการศึกษาในระบบประชาธิปไตย การให้สมาชิกทุกคนในองค์กรหรือหน่วยงานเดียวกันได้กระทำกิจกรรมเดียวกัน ได้กระทำกิจกรรมร่วมกันให้บรรลุเป้าหมายที่ทุกคนคาดหวังและประสบผลสำเร็จ บุคลากรทุกระดับในหน่วยงานร่วมมือกัน รับผิดชอบร่วมกัน มีความผูกพันในฐานะเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร ต้องการปฏิบัติงานอย่างมีเป้าหมายและทิศทาง ลักษณะการบริหารในหน่วยงานนี้ เรียกว่า การมีส่วนร่วม (Participative Administration) ซึ่งในการบริหารงาน โรงเรียนทั้ง 4 ด้านนั้น ผู้บริหารควรให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการบริหารงาน โดยประเด็นที่ว่าให้ทุกคนมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมสร้าง แสดงความเป็นเจ้าของในแต่ละงาน ผู้บริหารจึงควรเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วม ดังนี้

1. ด้านวิชาการ ซึ่งถือว่าเป็นงานหลักของโรงเรียน ผู้บริหารควรบริหารกิจกรรมทุกอย่างในโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาคุณภาพนักเรียนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพมากที่สุด (ภิญ โยธ สาธร, 2526)

2. ด้านงบประมาณ เป็นงานซึ่งสนับสนุนงานอื่นให้ดำเนินไปด้วยความราบรื่น (ภิญ โยธ สาธร, 2519, หน้า 340) และต้องดำเนินงานประสานสัมพันธ์กับงานโรงเรียน หวน พิณรุฬห์ (2528, หน้า 63) กล่าวว่า การบริหารให้หน่วยงานในโรงเรียนดำเนินไปอย่างราบรื่น และมีประสิทธิภาพมากที่สุด ต้องอาศัยความร่วมมือของฝ่ายธุรการ ดังนั้น ผู้บริหารจึงควรเปิดโอกาสให้ครู ผู้ปกครอง และชุมชน ได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยเริ่มตั้งแต่การวางแผน ของงบประมาณ ใช้งบประมาณ และการประเมินผล โดยคำนึงถึงความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้

3. ด้านบริหารงานบุคลากร ผู้บริหารควรมีแนวทางการให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการบริหารงานด้านนี้ โดยคำนึงถึงหลักการที่ว่า โดยปกติแล้วครูทุกคนจะมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement Motive) ที่ทำงานในความรับผิดชอบให้ประสบความสำเร็จมีแรงจูงใจด้านใจรัก (Affiliation Motive) ที่จะทำงานในกลุ่มเพื่อนด้วยความเข้าใจกันและมีแรงจูงใจสร้างอำนาจ (Power Motive) ที่จะให้คำแนะนำ ชี้แนะทีมงานด้วยความเต็มใจ สำหรับปัจจัยด้านตัวครูที่จะเอื้อต่อการปฏิรูปการเรียนรู้ ที่สำคัญที่สุดนั้น ครูต้องมีอิสระในการตัดสินใจ กำหนดทางเลือกต่าง ๆ ในการจัดการเรียนการสอนด้วยตนเอง ไม่ใช่ทำตามคำสั่งของผู้บริหาร ครูต้องสามารถเผชิญกับความยุ่งยาก หรือปัญหาต่าง ๆ ได้และเต็มใจรับฟังความคิดเห็น หรือคำวิจารณ์จากบุคคลภายนอก โดยเฉพาะผู้ปกครอง ครูต้องพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ด้วยตนเอง เพื่อใช้เป็นข้อมูลต่าง ๆ ในการพัฒนาผู้เรียน และต้องสามารถจัดการเกี่ยวกับหลักสูตรที่ปรับเปลี่ยน การประเมินผล และการจัดการเรียนการสอนแนวใหม่ ที่สำคัญที่สุด คือ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครู และผู้เรียน ควรเป็นแบบกัลยาณมิตร มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถักทอความคิดพิชิตปัญหาาร่วมกัน (สุมน อมรวิวัฒน์, 2543) ดังนั้น ผู้บริหารจึงควรเปิดโอกาสให้ครูได้พัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ

4. ด้านบริหารงานทั่วไป มีการกิจรับผิดชอบครอบคลุมงานที่ไม่ได้ระบุไว้ในงานอื่น ๆ เช่น

4.1 งานส่งเสริมกิจการนักเรียน เป็นงานที่มุ่งส่งเสริมการเรียนชีวิตความเป็นอยู่ของนักเรียนในโรงเรียนได้ดำเนินไปด้วยดี มีความปกติสุขตลอดไปจนถึงการมุ่งพัฒนาบุคลิกภาพ ความสามารถความสนใจ และความถนัดเฉพาะของนักเรียนแต่ละคนให้ก้าวหน้าเป็นประโยชน์แก่ตนเองและสังคม ชาวนัน มณีวงษ์ (2533, หน้า 13) ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารกิจการนักเรียน หมายถึง การบริหารงานที่เกี่ยวกับการเรียนนอกเหนือจากการเรียนการสอนปกติในชั้นเรียน เสริมศักดิ์ วิจารณ์ (2520, หน้า 8) ได้กล่าวถึงการบริหารกิจการนักเรียนว่า เป็นกิจกรรมและ

ให้บริการต่าง ๆ ของโรงเรียนเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเจริญเติบโตทุก ๆ ด้านและเป็นคนที่สมบูรณ์ สามารถอยู่ร่วมเป็นสมาชิกของสังคมได้อย่างปกติสุข ดังนั้น ผู้บริหารจึงควรเปิดโอกาสให้ครู ดำเนินการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมาย โดยให้คณะกรรมการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมสร้าง และหาแนวทางดำเนินการเพื่อให้งานประสบผลสำเร็จ

4.2 การดูแลอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อมเป็นภารกิจงานในการบริหาร โรงเรียนที่ สนับสนุนส่งเสริมให้การบริหารงานอื่น ๆ ในโรงเรียน รวมทั้งกิจกรรมการเรียนการสอนของครู และนักเรียน และบุคลากรอื่น ๆ ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนดำเนินไปด้วยความสะดวก รวดเร็ว ไม่มี อุปสรรคปัญหาในการปฏิบัติงาน จึงบรรลุเป้าหมายของโรงเรียน ดังนั้น ผู้บริหารควรวางแผน การดำเนินงานให้ครูมีส่วนร่วมในการบริหารงานอาคารสถานที่ โดยเริ่มจาก วางแผนการใช้ การบำรุงรักษา การให้บริการแก่ชุมชนเป็นต้น

4.3 งานการสัมพันธ์โรงเรียน เป็นงานซึ่งโรงเรียนจะต้องติดต่อประสานงานกับ ชุมชน เพื่อให้สอดคล้องกับการบริหารการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ได้กำหนดให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและระดมทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น มาร่วมจัดการศึกษา ซึ่งผู้บริหารคนเดียวไม่สามารถทำได้ ต้องอาศัยครูทุกคนลงไปสร้าง ความสัมพันธ์ในรูปแบบที่ถนัดสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน อีกทั้งงานด้านนี้การดำเนินการ เป็นไปอย่างอิสระ ไม่มีกฎเกณฑ์ ข้อบังคับของทวงราชการมาเป็นตัวกำหนดมากนัก

ดังนั้น การที่จะพัฒนาโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ ผู้บริหารควรให้ผู้ปกครองเข้ามา มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนทั้ง 4 ฝ่าย โดยคำนึงถึงหลักการมีส่วนร่วม โดยให้ทุกคน มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

การมีส่วนร่วมและแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

อภิญา เวชชชัย (2544, หน้า 149-151) กล่าวถึง การมีส่วนร่วมและแนวทางพัฒนาการมี ส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหาร โรงเรียน ถือเป็นส่วนหนึ่งของการทบทวนและตระหนักถึง บทบาทของผู้ปกครองในฐานะผู้มีส่วนร่วมในพัฒนาการศึกษาที่มีความสำคัญ ดังนั้น บทบาทของ ผู้ปกครองในด้านต่าง ๆ รวมถึงรูปแบบและวิธีการในการเข้ามามีส่วนร่วม

บทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหาร

การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด ผู้ที่มีบทบาทสำคัญนอกจากครูแล้วยังมี ผู้เกี่ยวข้องสนับสนุนให้เกิดความสำเร็จหลายฝ่ายด้วยกัน กิจกรรมต่าง ๆ ที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการ เรียนรู้จะต้องมีบทบาทพร้อมกัน ได้แก่

1. ตำรวจความต้องการ คือ ตำรวจความต้องการการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยการซักถาม สังเกต สัมภาษณ์ ฯลฯ เพื่อสร้าง/ กระตุ้นความสนใจ ตำรวจความสนใจและพื้นฐานความรู้เดิมของผู้เรียนเป็นรายบุคคล

2. การกำหนดมาตรฐาน คือ การกำหนดเป้าหมายและมาตรฐานของการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาตามความถนัด ความสนใจ และเรียนรู้ได้เต็มตามศักยภาพ

3. การวางแผนการเรียนรู้ คือ การวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน

4. กิจกรรมการเรียนรู้ คือ วิธีการปฏิสัมพันธ์ที่สร้างสรรค์ความรู้จากการคิด วิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติจริง

5. การประเมินผล คือ การประเมินประสิทธิภาพด้านต่าง ๆ ของการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยเน้นผลที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นสำคัญ

6. การสรุปผลการเรียนรู้ คือ การนำผลจากการประเมินมาใช้ในการพัฒนาและปรับปรุงข้อบกพร่องจากการเรียนรู้และกิจกรรมการเรียนการสอน

พ่อแม่หรือผู้ปกครองถือเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) โดยตรง เป็นผู้ได้รับผล คือ คุณภาพการเรียนรู้ของบุตรและผู้อยู่ในปกครองมีบทบาท คือ ปรับเปลี่ยนแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ ให้ความรักและความอบอุ่น ให้ความสำคัญในการสร้างสุขนิสัยที่ดี พัฒนาพฤติกรรมสุขภาพและป้องกันปัญหาต่าง ๆ เป็นตัวอย่างแก่บุตรธิดา และปลูกจิตสำนึกในเรื่องวินัยในตนเอง ความรับผิดชอบ ความปลอดภัย สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ในบ้าน ทำหน้าที่ให้คำปรึกษา แนะนำและเสริมแรง ร่วมมือกับโรงเรียนในการให้ข้อมูลและการประเมินผู้เรียน รวมทั้งเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิต

นักศึกษาทั้งหลายตระหนักดีว่า ผู้ปกครองเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อการเรียนของนักเรียนเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้น ในการดำเนินการศึกษาให้มีสมรรถภาพและมีการพัฒนาการนักศึกษา จึงต้องพยายามทุกวิถีทางที่จะให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมร่วมกับโรงเรียน ในเรื่องการจัดการศึกษาให้มากที่สุด ดังที่ อาทร์ รัตนกำนวน (2522, หน้า 18-20) กล่าวว่า เมื่อส่งเด็กเข้าโรงเรียนแล้วอย่าคิดว่าการให้เด็กเกิดความรู้ เป็นเรื่องของทางโรงเรียนและตนเองหมดภาระหน้าที่แล้ว ผู้ปกครองสามารถช่วยบุตรหลานในเรื่องการเรียนการสอนได้ แต่จะช่วยเพียงใดขึ้นอยู่กับความสามารถ เวลา ความสนใจ และความร่วมมือจากผู้ปกครอง ทั้งนี้เพื่อช่วยให้เกิดการต่อเนื่องในการเรียนรู้ ผู้ปกครองจึงควรมีบทบาทในด้านการศึกษาของเด็กบ้าง โดยให้ความสนใจความก้าวหน้าในการเรียนที่บ้านและที่โรงเรียน สอนให้นักเรียนตระหนักในคุณค่าของการศึกษา จะทำให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการศึกษา เมื่อผู้ปกครองเข้าใจบทบาทของตนเอง และให้การศึกษจะทำให้นักเรียน

มีทัศนคติที่ดีต่อการศึกษา เมื่อผู้ปกครองเข้าใจบทบาทของตนเอง และทำให้ความร่วมมือกับครูและโรงเรียนมากเท่าใด ก็จะเป็นแรงผลักดันให้โรงเรียนมีความรับผิดชอบมากขึ้น ซึ่งจะทำให้เกิดผลดีต่อนักเรียนเป็นอย่างมาก

ผู้ปกครองมีบทบาทในการจัดการศึกษาตามแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 สรุปได้ ดังนี้

1. ด้านการพัฒนาโรงเรียนผู้ปกครองมีความประสงค์ที่จะเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อมีส่วนร่วมพัฒนาโรงเรียนด้านต่าง ๆ เช่น สิ่งแวดล้อม อาคารสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ บุคลากร การเรียนการสอน งบประมาณ เป็นต้น

2. ด้านหลักสูตร ผู้ปกครองสามารถเข้ามามีส่วนร่วมกำหนดหลักสูตรสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงและตรงตามความต้องการของชุมชนท้องถิ่นมากที่สุด

3. ด้านการเรียนการสอน ผู้ปกครองที่มีความสามารถเฉพาะทางประสงค์ที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนและเชิญผู้มีประสบการณ์ในชีวิตมาบรรยายและให้ความรู้แก่นักเรียน

4. ด้านการวางแผนการศึกษา ผู้ปกครองสามารถมีส่วนร่วมวางแผนจัดการศึกษาพัฒนาแนวคิดกิจกรรมที่ส่งเสริมและแก้ไขเด็กที่มีปัญหา โดยปรึกษาหารือกับครู หรือพบปะระหว่างผู้ปกครองด้วยกัน

5. ด้านบุคลากร ผู้ปกครองสามารถให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับภารกิจหลักที่สำคัญของโรงเรียนที่ได้ดำเนินการไปแล้ว และใช้การประเมินผลผู้เรียนเป็นตัวชี้วัด สามารถประเมินคุณภาพมาตรฐานผู้สอนได้

6. ด้านการปกครอง ถ้าผู้ปกครองเห็นว่าสภาพแวดล้อมภายนอกของโรงเรียนมีสิ่งต้อใจนักเรียนค่อนข้างมาก เช่น สถานะเรียงมัยประเภทต่าง ๆ ศูนย์การค้า สถานที่ท่องเที่ยว ฯลฯ เป็นเหตุกรณีวิวาทระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครองควรร่วมมือเป็นเครือข่ายประสานกับฝ่ายปกครองของโรงเรียนเมื่อพบเหตุการณ์ดังกล่าวจะได้ติดต่อกับฝ่ายปกครองได้ทันที

เฮนเดอร์สัน (Henderson, 1986 อ้างถึงใน สุรศักดิ์ หลาบมาลา, 2535, หน้า 23) ได้เสนอแนะถึงการเข้ามามีส่วนร่วมของผู้ปกครองในกิจกรรมของโรงเรียนนั้น ควรถือปฏิบัติดังต่อไปนี้

1. ทุกกิจกรรมของทางโรงเรียนควรมีบรรยากาศแบบเปิด ช่วยเหลือบริการและเป็นกันเอง

2. การติดต่อกับผู้ปกครอง ควรมีอย่างสม่ำเสมอ ชัดเจนและเป็นแบบสองทาง

3. ควรให้การยอมรับนับถือผู้ปกครองว่า เป็นครูพิเศษที่คอยให้ความช่วยเหลือเด็กและ

กิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน

4. บางกรณี ควรให้ผู้ปกครองเข้าร่วมประชุมในการตัดสินใจ และเตรียมกิจกรรมของโรงเรียน

5. โรงเรียนควรถือเป็นนโยบายที่จะนำผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน

6. ผู้บริหาร โรงเรียนและผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริม และสนับสนุนผู้ปกครองให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน

7. โรงเรียนควรส่งเสริมและให้รางวัลหรือเอกสารแสดงความขอบคุณผู้ปกครองที่มีส่วนช่วยเหลือโรงเรียน

8. โรงเรียนควรจะเป็นนโยบายว่า โรงเรียนควรจะช่วยเหลือชุมชนและร่วมกิจกรรมของชุมชน

วู้ด (Wood, 1981 อ้างถึงใน จินตนา ธิปิน, 2539, หน้า 31) ได้กล่าวถึง รูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในโรงเรียนประถมศึกษา ควรร่วมมือกันทั้ง 3 ฝ่าย คือ ครู โรงเรียน นักเรียน และชุมชนหรือผู้ปกครอง ซึ่งนอกจากผู้ปกครอง ชุมชน ครู และโรงเรียนแล้ว วู้ด เห็นว่า นักเรียนควรจะมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนด้วย

เอ็ปสไตน์ (Ephstain, 1990, p. 25) ได้สรุป กิจกรรมที่ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในกิจกรรม 5 อย่าง คือ

1. การเป็นผู้ปกครองต้องสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนต่อบุตรหลาน ให้เกิดขึ้นที่บ้าน

2. การกำหนดแนวทางสื่อสารกับผู้ปกครอง ให้มีส่วนร่วมกำหนดวิธีการติดต่อสื่อสารในกิจกรรมต่าง ๆ แก่ผู้ปกครอง เช่น ประชุมผู้ปกครอง การแจ้งผลการเรียนของเด็ก

3. การจัดโครงการสนับสนุนช่วยเหลือจากผู้ปกครอง เช่น การตั้งสมาคมผู้ปกครองหาทุน การตั้งสโมสรผู้ปกครอง เป็นต้น

4. การเรียนรู้ของเด็กที่บ้านให้ผู้ปกครองทราบถึงบทบาทในการช่วยเหลือบุตรหลานเกี่ยวกับการทำการบ้านและกิจกรรมการเรียนการสอนที่โรงเรียนจัดขึ้น

5. การเลือกตัวแทนผู้ปกครอง มีการฝึกการเป็นผู้นำในกรรมการต่าง ๆ ขององค์กรหรือกลุ่มที่ตั้งขึ้น เช่น ในสมาคมผู้ปกครองและครู คณะกรรมการจัดทำหลักสูตร เป็นต้น

เบอร์เกอร์ (Berger, 1995, pp. 255-261) ได้กล่าวถึง ผู้ปกครองชุมชน และครู ต้องร่วมมือกันในทุกด้านเพื่อเสริมสร้างเด็กในความรับผิดชอบให้อยู่ในสังคมอย่างผู้ที่มีคุณสมบัติในตัว คือ เก่ง ดี มีสุข อันจะส่งผลดีเมื่อเติบโตใหญ่ โดยที่ผู้ปกครอง ชุมชน และครูต้องแสวงหาความร่วมมือ

อย่างหลากหลายทุกรูปแบบ เป็นต้นว่า ด้านผู้ปกครองและชุมชนเป็นแหล่งข้อมูลแก่ครู และนักเรียนที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตลอดจนงานบริหารของโรงเรียนในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางโรงเรียนจัดให้มีขึ้น ในขณะที่เดียวกันทางโรงเรียนก็มีส่วนช่วยผู้ปกครองและชุมชนในการพัฒนาอาชีพหรือความเป็นอยู่ต่าง ๆ ในลักษณะของการให้ความรู้เพิ่มเติมหรือการบรรเทาปัญหาการใช้จ่ายทางการศึกษา เช่น การให้ทุนการศึกษาในรูปของอุปงหรือลักษณะของทุนต่าง ๆ เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียนในการบริหารและการตัดสินใจนั้น เป็นการมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมพิจารณา ร่วมตัดสินใจเลือกแนวทางการดำเนินงานที่เหมาะสม จนถึงการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน ให้สอดคล้องกับนโยบายมาตรฐานที่กำหนดไว้ เช่น การมีส่วนร่วมให้คำปรึกษา ช่วยเหลือด้านวิชาการ การร่วมเป็นวิทยากรและการจัดฝึกอบรมในหัวข้อที่เป็นประโยชน์ต่อเด็ก บุคลากรในโรงเรียนและตัวผู้ปกครองเอง เช่น การเป็นผู้นำ การทำงานเป็นทีม การอบรมทักษะในการจัดการกับปัญหาพฤติกรรม และปัญหาความประพฤติต่าง ๆ เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาเพศสัมพันธ์ที่ไม่พึงประสงค์ เป็นต้น ซึ่งช่วยกำหนดทิศทางการพัฒนาโรงเรียน ปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้ระบบการศึกษาภายในโรงเรียนเกิดประสิทธิภาพสูงสุดตรงกับความต้องการของผู้ปกครอง ชุมชน ตลอดจนถึง

บทบาทของโรงเรียนในการส่งเสริมและระดมความร่วมมือของผู้ปกครอง

อภิญา เวชชัย (2544, หน้า 151-157) บทบาทของโรงเรียนในการส่งเสริมและระดมความร่วมมือของผู้ปกครองมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะ โรงเรียนและสถานศึกษาจะมีบทบาทสำคัญในการกระตุ้น ส่งเสริม และเปิดโอกาสให้พ่อแม่ ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมกับทางโรงเรียนมากขึ้น ขณะเดียวกันสถานศึกษา ยังมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวในระยะยาวอีกด้วย บทบาทที่สำคัญ ได้แก่

1. การสนับสนุนหนุนช่วยเหลือ และพัฒนาความสามารถของพ่อแม่ ผู้ปกครองในด้านต่าง ๆ เช่น การให้ข้อมูล คำแนะนำ การจัดระบบการสื่อสารที่สอดคล้อง เหมาะสม และการสร้างบรรยากาศของโรงเรียน สถานศึกษาให้เป็นระบบเปิด เอื้อต่อการเข้าถึงของผู้ปกครองกลุ่มต่าง ๆ
2. การจัดฝึกอบรมให้แก่พ่อแม่ ผู้ปกครอง เพื่อพัฒนาความรู้และศักยภาพในด้านต่าง ๆ เช่น การอบรมให้ความรู้ในเรื่องภาษา การใช้คอมพิวเตอร์ การอ่านหนังสือ ทักษะในการสอนวิชาสำคัญต่าง ๆ ให้แก่ลูกหลาน รวมถึงการพัฒนาทักษะชีวิตและสัมพันธภาพทางสังคมให้แก่ผู้ปกครอง เพื่อที่จะถ่ายทอดและแนะนำลูกหลานได้อย่างเหมาะสมเท่าทัน เช่น การดูแลเด็กที่มีความพิการหรือความต้องการพิเศษ การแก้ปัญหาความประพฤติไม่เหมาะสม เป็นต้น

3. การพัฒนาและขยายความร่วมมือของอาสาสมัครที่เข้าร่วมงานกับสถานศึกษาให้ ความรู้ความชำนาญพิเศษเพิ่มขึ้น เพื่อหนุนหน่วยงาน โรงเรียน ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

4. การทบทวน แก้ไข ปรับปรุงกฎระเบียบต่าง ๆ ที่อาจเป็นอุปสรรคต่อความร่วมมือ ในการพัฒนาการศึกษาของเด็ก

5. การให้บริการคำปรึกษาแก่ผู้ปกครอง เพื่อยุติเพิ่มสมรรถนะในความช่วยเหลือต่าง ๆ ที่มี คุณภาพและรวดเร็วทันวันมากขึ้น เช่น บริการให้คำปรึกษาทางโทรศัพท์ เป็นต้น

6. การจัดตั้งกองทุนช่วยเหลือด้านเศรษฐกิจแก่นักเรียนที่มีปัญหา เพื่อลดความกดดัน ทางจิตใจและอารมณ์ที่อาจส่งผลกระทบต่อ การเรียนของเด็กในระยะยาว

7. ผู้บริหารและครูในโรงเรียน ต้องปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ แนวคิด ปรับวิสัยทัศน์ ให้ใจกว้าง ยอมรับที่จะทำงานกับผู้ปกครองที่มีความแตกต่าง และอดทนที่จะสื่อสารให้เข้าใจ ท่ามกลางข้อขัดแย้งต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น ได้

สรุปได้ว่า บทบาทของโรงเรียน ในการส่งเสริมและระดมความร่วมมือของผู้ปกครอง คือ สถานศึกษามีการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวการสนับสนุนหนุนช่วยเหลือ และพัฒนา ความสามารถของพ่อแม่ ผู้ปกครอง จัดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความรู้และศักยภาพในด้านต่าง ๆ ขยายความร่วมมือของอาสาสมัครทบทวน แก้ไข ปรับปรุงกฎระเบียบ ให้บริการคำปรึกษา จัดตั้ง กองทุนปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ ยอมรับที่จะทำงานกับผู้ปกครองที่มีความแตกต่าง และอดทน

ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของครอบครัวและโรงเรียน ได้แก่

1. ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างครูและผู้ปกครอง ที่ยึดติดกับความเคยชินเดิม ซึ่งเป็น ความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียม ความไม่คุ้นเคยระหว่างผู้ปกครองและครู ทำให้ผู้ปกครองเป็นฝ่ายรับ ฟังสิ่งที่ครูหรือโรงเรียนต้องการบอก โดยขาดการจัดสภาพแวดล้อมที่กระตุ้นให้เกิดความรู้สึก มีส่วนร่วม ในการเสนอความคิดเห็นต่าง ๆ ขณะเดียวกันครูจำนวนหนึ่งก็ลำบากใจในความสัมพันธ์ และความคาดหวังของผู้ปกครอง และไม่มั่นใจว่าผู้ปกครองจะยอมรับความคิดเห็นของครูหรือไม่ โดยเฉพาะในปัญหาที่เกี่ยวกับความประพฤติหรือการตัดสินใจของเด็ก

2. การขาดการสื่อสารเชิงข้อมูลในความเคลื่อนไหวของนโยบายโรงเรียน ทำให้ ผู้ปกครองไม่รับรู้ ไม่ได้เข้าร่วมอย่าง ที่ควรเป็น

3. การบริหารจัดการเวลาที่ไม่เหมาะสมของพ่อแม่ ผู้ปกครอง อันเนื่องมาจากภารกิจ ในการทำงานประจำ ทำให้ผู้ปกครองไม่สามารถเข้าร่วมในกิจกรรมกับทางโรงเรียนได้บ่อยนัก หรือไม่อาจเข้าร่วมได้เลย สภาพดังกล่าว โรงเรียนอาจจัดช่องทางเชิงรุกให้ผู้ปกครองสามารถติดต่อกับ โรงเรียนได้ในเวลาอันรวดเร็ว อาจเป็นการติดต่อทางโทรศัพท์กับครูประจำชั้น ครูที่ปรึกษา ของเด็กหรือเปิดสายการติดต่อผ่านอีเมลล์ของโรงเรียนได้ตลอดเวลา เพื่อจะได้มีโอกาสแลกเปลี่ยน

ข้อมูล รับรู้ปัญหา และดำเนินการตอบข้อมูลให้ความช่วยเหลือในกรณีเร่งด่วนได้ และถือเป็นช่องทางในการทำความเข้าใจกันเบื้องต้น ได้ตลอดเวลา

4. ปัญหาทัศนคติ ความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ความแตกต่างทางความคิดอาจเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาสัมพันธภาพระหว่างครู-พ่อแม่ เพราะทั้ง 2 ฝ่าย อาจมีจุดยืน ทัศนะหรือวิธีการในการปกป้องเด็กในมุมมองที่แตกต่างกัน ซึ่งส่งผลให้เกิดความขัดแย้งทางความคิด การไม่ยอมรับกัน จนในที่สุดอาจหลีกเลี่ยงที่จะเผชิญหน้ากันในระยะยาว

สรุปได้ว่า ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของครอบครัวและโรงเรียน เกิดจากปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างครูและผู้ปกครอง ขาดการสื่อสารเชิงข้อมูล การบริหารจัดการเวลาที่ไม่เหมาะสม ปัญหาทัศนคติ ความคิดเห็นที่แตกต่างกัน

แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

แนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาการมีส่วนร่วมจากผู้ปกครอง

1. การเชิญผู้ปกครอง และผู้อาวุโส กรรมการชุมชนมาเยี่ยมโรงเรียน และจัดกิจกรรมให้ผู้ปกครองได้มีโอกาสพบปะครู เห็นกิจกรรมการเรียนของเด็ก เห็นสภาพแวดล้อมที่ทางโรงเรียนจัดให้แก่เด็กในโรงเรียน ร่วมคิดร่วมประชุมในหัวข้อต่าง ๆ ในเวลาและสถานการณ์ที่เหมาะสม
2. การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ของเด็ก เช่น การจัดห้องพบปะสังสรรค์แบบไม่เป็นทางการ เช่น ห้อง Common Room เพื่อเป็นที่ที่ผู้ปกครองได้มาพักรอเด็ก ได้พบปะกันอย่างไม่เป็นทางการ มีการจัดข้อมูลต่าง ๆ ให้ทราบ มีเอกสารหนังสือที่เป็นประโยชน์ได้อ่านและร่วมหารือกัน มีบอร์ดประชาสัมพันธ์เพื่อสื่อสารข่าวสาร กิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ รวมทั้งมีบอร์ดของเด็ก ๆ หรือคณะกรรมการนักเรียนที่สามารถสื่อสารเรื่องราว ความคิดเห็นของเขาต่อผู้ปกครองด้วย การจัดสถานที่หรือสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติและไม่เป็นทางการเช่นนี้ จะส่งเสริมให้ผู้ปกครองมีความสัมพันธ์ระหว่างกันและกันเกิดขึ้นก่อนและนำไปสู่การยกระดับความสัมพันธ์กับทางโรงเรียนต่อไป

3. การเชิญผู้ปกครองมาเป็นอาสาสมัครในงานด้านต่าง ๆ เช่น การเป็นครูร่วมสอน การเป็นโค้ชนักกีฬา การตีหรือสอนพิเศษในความรู้เฉพาะด้าน การรับเป็นเจ้าภาพในการสนับสนุนค่าเดินทางทัศนศึกษาในบางรายการ การเปิดสถานที่ทำงานของผู้ปกครองให้เด็ก ๆ ไปด้วย ไปฝึกงาน การจัดคณะเจ้าหน้าที่ของบริษัทมาให้ความรู้เสริมในเรื่องการงานอาชีพที่เด็ก ๆ มีความสนใจ

การคิดค้นรูปแบบการชักชวนที่สร้างสรรค์อาจช่วยให้ผู้ปกครองมีความพอใจและมีความสนใจพิเศษมากขึ้นในการเข้าร่วม เช่น อาจใช้เป็นจดหมายเชิญชวนของเด็กนักเรียนถึง

ผู้ปกครอง ซึ่งจะมีลักษณะเป็นธรรมชาติและสื่อความต้องการของเด็กได้ตรงกว่า น่าสนใจมากกว่า และนำไปสู่การกระตุ้นให้ผู้ปกครองให้ความช่วยเหลือและร่วมมือ ได้ดีกว่ารูปแบบเดิม ๆ

การขอความร่วมมือในลักษณะต่าง ๆ ควรมีการชี้แจงบทบาทหน้าที่ในงานที่โรงเรียน ต้องการขอความร่วมมือ คุณสมบัติของผู้ปกครองที่สามารถเข้าร่วมได้ และควรเป็นคุณสมบัติ ที่เป็นระดับพื้นฐาน ไม่ว่างมาตรฐานคุณสมบัตินี้สูงหรือดีเลิศเกินไป เพราะคุณสมบัติบางอย่าง อาจทำให้มีผู้เข้าร่วมน้อยและประเมินว่าตนเองไม่มีความสามารถพอ ในที่สุดก็จะทำให้จำนวน ผู้ปกครองที่เข้าร่วมลดลง ขณะเดียวกันควรมีการจัดบุคลากรที่จะเป็นผู้ให้ข้อมูล เป็นผู้ตอบคำถาม ของผู้ปกครองได้อย่างเหมาะสม ในกรณีที่ผู้ปกครองอาจมีความสงสัยหรือต้องการข้อมูลบางอย่าง เพิ่มเติม

4. การจัดประชุมปฏิบัติการในหัวข้อต่าง ๆ ที่หลากหลายโดยมีการกำหนดปฏิทิน การประชุมไว้ล่วงหน้า เพื่อปลุกเร้าความสนใจและจะได้เตรียมตัวและเวลาไว้ก่อนล่วงหน้า

5. การจัดกิจกรรมตามวาระ เช่น การจัดติววิชาต่าง ๆ ในช่วงใกล้สอบ โดยอาศัย ทรัพยากรจากศิษย์เก่า รุ่นพี่ ผู้ปกครองบางท่านที่มีความรู้ด้านนั้นอยู่แล้วมาช่วยให้ความรู้พิเศษ เพิ่มเติม โดยโรงเรียนจัดหาสถานที่รับรอง หรืออำนวยความสะดวกให้ได้อย่างเหมาะสม

6. การจัดทำเอกสาร จดหมายข่าวจาก โรงเรียนถึงผู้ปกครองอย่างสม่ำเสมอ โดยหา อาสาสมัครผู้ร่วมเขียน ผู้ร่วมค้นข้อมูลจากกลุ่มผู้ปกครองที่มีความสนใจ

7. คณะกรรมการสมาคมครูผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา ควรร่วมกันกำหนด นโยบายการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ ผู้ปกครอง ให้ชัดเจนมากขึ้น โดยอาจเริ่มต้นจากการศึกษา ทำความเข้าใจสิทธิ อำนาจหน้าที่ของพ่อแม่ ผู้ปกครอง ในสาระสำคัญตามพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 การร่วมกันศึกษา ติดตาม นโยบาย มาตรการที่เป็นรูปธรรมในการแสวงหา การมีส่วนร่วมจากพ่อแม่ในหลายรูปแบบ หลายบทบาท เพื่อให้พ่อแม่ ผู้ปกครองเห็นทางเลือกและ แนวทางหลากหลายที่ตนจะเข้าร่วมได้มากขึ้น

8. ในการกำหนดบทบาทและแนวทางดังกล่าว ควรมีการกำหนดขอบเขต อำนาจ ความรับผิดชอบในส่วนผู้ปกครองให้ชัดเจน การกระจายอำนาจให้ผู้ปกครองเข้าร่วมและ มอบอำนาจการตัดสินใจบางระดับให้ จะส่งผลให้ผู้ปกครองเข้าใจขอบเขต บทบาทที่ชัดเจน รู้สึกมี พันระ ผูกพัน เข้ามาร่วมงาน โดยความตั้งใจมากขึ้น

9. โรงเรียนควรทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงาน อำนวยความสะดวกให้ครอบครัวเข้ามา ร่วมงาน โดยทำหน้าที่ประสานและให้ข้อมูล ข้อเท็จจริงตามที่ผู้ปกครองต้องการหรืออาจจัดให้มี บุคลากรที่เป็นตัวแทนของผู้บริหาร เข้ามาทำหน้าที่ประสานงานอย่างใกล้ชิดมากขึ้น เพื่อติดตาม ผู้ปกครอง และพัฒนาความสัมพันธ์ให้สามารถเข้าร่วมมือกับทาง โรงเรียนอย่างใกล้ชิดมากขึ้น

10. การกำหนดกิจกรรมพัฒนาความสัมพันธ์กับครอบครัวในลักษณะต่าง ๆ โรงเรียนและผู้ปกครอง ควรมีการคิดค้นรูปแบบกิจกรรมและมีการกำหนดให้หลากหลาย เพื่อให้ผู้ปกครองสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ตามความสนใจของตนเองมากขึ้น เช่น

10.1 การจัดประชุมประจำในระดับห้องเรียนและระดับชั้นเรียน

10.2 การจัดประชุมผู้ปกครองเฉพาะกลุ่ม เช่น เฉพาะกลุ่มที่เด็กเป็นเพื่อนสนิทสนมกันอยู่แล้ว เพื่อให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง ได้รู้จักพ่อแม่ของเพื่อนที่ลูกของตนสนิทสนมด้วย

10.3 การจัดประชุมกลุ่มผู้ปกครองที่ประสบปัญหาในการเลือกแผนการเรียนของลูก หรือเรื่องอื่น ๆ ที่มีความหลากหลาย หรือ เป็นความสนใจเฉพาะเรื่อง

10.4 การจัดตั้งคณะกรรมการพิทักษ์ และคุ้มครองเด็กจากการถูกละเมิดในด้านต่าง ๆ ในรูปแบบการให้คำปรึกษาทางโทรศัพท์ การจัดกลุ่มบำบัด การฟื้นฟูบทบาทของครอบครัว และสถานะแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อเด็ก เป็นต้น

11. การส่งข่าวสารข้อมูลถึงพ่อแม่ ผู้ปกครองอย่างไม่เป็นทางการ ด้วยจดหมายที่ไม่มีลักษณะเป็นทางการเกินไป ซึ่งอาจเป็นจดหมายที่ครูเขียนถึงผู้ปกครองบางรายด้วยตนเอง เพื่อบอกเล่าข้อมูลเกี่ยวกับเด็กในด้านต่าง ๆ ที่มีลักษณะเฉพาะ

12. การเยี่ยมบ้าน โดยผู้แทนผู้ปกครองและครูที่เด็กมีความสนิทสนมด้วย ในกรณีที่เด็กบางรายอาจมีความจำเป็นที่ครูต้องแลกเปลี่ยนข้อมูลกับพ่อแม่ ผู้ปกครอง และไม่สามารถนัดพบกันที่โรงเรียนได้ หรือทางผู้ปกครองไม่ว่างที่จะมาพบครูของเด็กในโรงเรียน

13. การจัดประชุม ผูกอบรมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาความรู้ ความเข้าใจร่วมกัน โรงเรียนควรจัดกิจกรรมอบรมครู บุคลากรในโรงเรียน ให้ทราบและมีความเข้าใจนโยบายของโรงเรียนที่มีต่อครอบครัวให้ชัดเจน เพื่อจะได้ร่วมกันเป็นตัวแทนในการตอบปัญหาของผู้ปกครองได้อย่างเหมาะสม

สรุปได้ว่า การปฏิบัติตามแนวคิดการมีส่วนร่วมตามบทบาทของครอบครัวและโรงเรียน แม้จะดูเหมือนเป็นเรื่องง่าย แต่ทั้งครูและพ่อแม่ ผู้ปกครอง ต่างก็ต้องการทักษะในการประสานและทำงานร่วมกันท่ามกลางความต่างของแต่ละฝ่าย การมีองค์กรกลางจะเป็นการเปิดเวทีของการพบปะแลกเปลี่ยนแนวคิด บทเรียนการทำงานบนพื้นฐานความสัมพันธ์ที่พึ่งพากันและกัน ตั้งอยู่บนความเท่าเทียม การเข้าใจและยอมรับบทบาทของทุกฝ่ายที่ต้องร่วมมือกัน และจะได้นำไปสู่การเป็นศูนย์กลางในการทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงให้คำปรึกษา เป็นผู้นิเทศงาน เป็นผู้นิเทศงาน และให้คำแนะนำแก่สถานศึกษาต่าง ๆ เพื่อขยายบทบาทการทำงานแบบมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพและมีมาตรฐาน

ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งจะศึกษาระดับ และเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านเขาคันทรัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 ผู้วิจัยมีความสนใจเลือกตัวแปรในการวิจัยที่คาดว่าจะมีความเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียนในการจัดการศึกษาของโรงเรียน ดังนี้

วุฒิการศึกษา

วุฒิการศึกษา หมายถึง การศึกษาชั้นสูงสุดที่ผู้ปกครองนักเรียนสำเร็จการศึกษา การวิจัยนี้ จำแนกการศึกษาออกเป็น 2 ระดับ คือ วุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี และระดับปริญญาตรีขึ้นไป หรือเทียบเท่า การศึกษาของผู้ปกครองจะเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้ปกครองมองการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนไม่เหมือนกันหรือมีประสิทธิภาพต่างกัน ซึ่งอภิญา เวชยชัย (2544, หน้า 32) ได้กล่าวเกี่ยวกับภูมิหลังที่แตกต่างกันของผู้ปกครองว่า ความแตกต่างในด้านฐานะทางเศรษฐกิจ การศึกษา วัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่แตกต่างกัน เป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้ระดับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองแต่ละครอบครัวแตกต่างกัน และส่งผลให้พวกเขาคาดหวังต่อโรงเรียนแตกต่างกันไปด้วย สวงวน สุทธิเลิศอรุณ (2537, หน้า 137) ได้กล่าวเกี่ยวกับด้านการศึกษาอบรมได้แก่ ความแตกต่างในการรับ การศึกษาอบรมของบุคคลบางคน ได้รับการศึกษาดี ได้รับการศึกษาสูง แต่บางคนได้รับการศึกษา ปานกลางและบางคนได้รับการศึกษาต่ำ ผลจากการศึกษาอบรม ทำให้บุคคลมีความคิด ความเชื่อ เจตคติ ค่านิยม และบุคลิกภาพที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับกันยา สุวรรณแสง (2540, หน้า 81-84) ได้กล่าวถึงการศึกษาอบรมว่า มีอิทธิพลทำให้คนเราแตกต่างกันหรือมีลักษณะคล้ายคลึงกันได้ คนที่ ได้การศึกษาดีกว่า มีอิทธิพลทำให้คนเราแตกต่างกัน หรือมีลักษณะคล้ายคลึงกันได้ คนที่ได้รับ การศึกษาดีจะเป็นคนมีคุณภาพ คนที่ขาดโอกาสการศึกษา ความสามารถทางสติปัญญาที่ไม่เจริญ ถึงขีดสุด ทางโรงเรียนทำหน้าที่ส่งเสริมความรู้ มารยาท สังคม ฯลฯ ทางบ้านถ้าที่ปัจจัยพร้อมที่จะ สนับสนุนการเรียนรู้ของเด็กก็ย่อมจะดีกว่าครอบครัวที่ขาดการเอาใจใส่ ความสามารถทางการศึกษา (Education Ability) บางคนมีสูงและอาจมีสัมฤทธิ์ทางนั้น ได้ดี บางคนทำให้หนักเข้าไปอีก นอกจากนั้น ชงชัย สุขพงศ์ไทย (2550) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความต้องการในการจัดการการศึกษาของ ผู้ปกครองนักเรียนสุหระว่าลาดน้ำขาว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 พบว่า ความต้องการในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียน จำแนกตามวุฒิการศึกษาแตกต่างกันอย่าง ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และมนัส ครอบญาติ (2541) ศึกษาเรื่องการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วม ของประชาชนในการบริหาร โรงเรียนเทศบาล 3 วัดชัยมงคล สังกัดเทศบาลเมืองอ่างทอง จังหวัด อ่างทอง พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาการบริหาร โรงเรียน เทศบาล 3 วัดชัยมงคล แตกต่างกัน อย่างมีนัยความสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากที่กล่าวมานั้น จะเห็นได้ว่าวุฒิการศึกษาส่งผลต่อความคิดเห็นทัศนคติ ซึ่งนับว่า การศึกษาเป็นพื้นฐานของคุณภาพทางความคิด โดยเฉพาะความสามารถด้านสติปัญญาและการเรียนรู้ นั้นเอง ดังนั้น วุฒิการศึกษาจึงเป็นตัวแปรที่น่าสนใจ และได้นำมาศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้

อาชีพ

อาชีพของผู้ปกครอง นับว่ามีความสำคัญในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนและวิธีการจัดการเรียนรู้ให้แก่เด็ก ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้แก่เด็กนักเรียนเหล่านี้ต้องร่วมมือกันวางแผนการทำงานพัฒนาเด็กด้วยการดำเนินการร่วมกัน พัฒนารูปแบบบทบาทหน้าที่ร่วมกัน ในการแก้ปัญหาและประเมินผลการทำงาน (กรมวิชาการ, 2542, หน้า 3-4) ซึ่งผู้ปกครองต้องมีบทบาทเพิ่มขึ้นจากเดิม ทั้งในลักษณะร่วมมือ สนับสนุน โรงเรียนในการดำเนินการให้เกิดการเรียนรู้ และปัจจัยที่จะสนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียนให้ได้รับผลดีในด้านทุนทรัพย์ก็คือ อาชีพของผู้ปกครอง ซึ่งจะช่วยสนับสนุนการจัดซื้ออุปกรณ์การเรียนให้แก่นักเรียน รวมทั้งมีส่วนเกี่ยวข้องกับปัจจัยต่าง ๆ และเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงปัญหาที่เกิดขึ้น ผู้วิจัยจึงศึกษาตัวแปรอาชีพของผู้ปกครอง นักเรียน โดยจำแนกอาชีพของผู้ปกครอง ดังที่สิทธิมาลย์ ไยมณี (2547) ที่ศึกษา การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาการเรียนการสอนของนักเรียน โรงเรียนมณีวัฒนา เขตบางแค กรุงเทพมหานคร พบว่า ความคาดหวังของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน ประถมศึกษาที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 3 จำแนกตามอาชีพ ความต้องการ โดยรวมด้านการบริหารงาน วิชาการ ด้านการบริหารความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียนกับชุมชนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 มานี โชติมา (2546) ศึกษา ความต้องการของผู้ปกครองของนักเรียนในการจัดการการศึกษาของโรงเรียนอนุบาล โชติมา เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร จำแนกตามอาชีพ พบว่า ผู้ปกครองที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีความต้องการในการจัดการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ วิชัย ยิ่งประเสริฐ (2548) ศึกษา บทบาทของผู้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ระยอง พบว่า บทบาทที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ระยอง ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงานทั่วไปของผู้มีส่วนร่วมที่มีอาชีพต่างกัน โดยรวมทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

งานวิจัยดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า อาชีพของผู้ปกครองเป็นตัวแปรที่มีความสำคัญและส่งผลกระทบต่อตัวแปรตาม ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำตัวแปรด้านอาชีพของผู้ปกครองมาศึกษาในครั้งนี้

ระดับชั้นของนักเรียนในปกครอง

ระดับชั้นของนักเรียนในปกครอง หมายถึง ระดับชั้นของบุตรหลานที่กำลังศึกษาอยู่ โรงเรียนบ้านเขาคันทรัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 ปีการศึกษา

2554 ผู้ปกครองที่มีนักเรียนอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาและระดับชั้นมัธยมศึกษามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่แตกต่างกันดังที่ ศิริลักษณ์ วงษ์พรพันธุ์ (2548) ได้ศึกษาเรื่อง ความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนราชินี สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้ปกครองนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 และ ช่วงชั้นที่ 3 ต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน ในภาพรวมแตกต่างกัน พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พิจารณาค่าเฉลี่ยความต้องการมีส่วนร่วมทุกด้าน พบว่า ค่าเฉลี่ยของผู้ปกครองนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 สูงกว่าผู้ปกครองนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ทิพย์ทิพาวุฒิชัย (2551) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนลาดบัวหลวง ไพโรจน์วิทยา อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ผู้ปกครองที่มีบุตรหลานอยู่ในระดับชั้นที่แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทุกด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

งานวิจัยดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า ระดับชั้นของนักเรียนในปกครอง เป็นตัวแปรที่มีความสำคัญและส่งผลต่อตัวแปรตาม ดังนั้น ผู้วิจัยจึงนำตัวแปรด้านระดับชั้นของนักเรียนในปกครอง มาศึกษาในครั้งนี้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

มีผู้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนไว้หลายท่าน ดังนี้
ธีรภัทร์ เจริญดี (2542) ศึกษา การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ เขต 11 พบว่า 1) ด้านงานวิชาการของผู้ปกครองมีการปฏิบัติในการมีส่วนร่วมในโรงเรียนในระดับปานกลางและมีความต้องการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในโรงเรียนระดับมาก 2) ด้านการบริหารของโรงเรียนผู้ปกครองมีการปฏิบัติในการมีส่วนร่วมในโรงเรียนในระดับปานกลาง และมีความต้องการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในโรงเรียนระดับมาก 3) ด้านการพัฒนาเด็กเรียน ผู้ปกครองมีการปฏิบัติในการมีส่วนร่วมในโรงเรียนในระดับปานกลาง และมีความต้องการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในโรงเรียนระดับมาก

สุจิตรา เรื่องวุฒิชนะพีช (2545) ได้ศึกษา ระดับความต้องการการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารงานของโรงเรียนอัสสัมชัญศึกษา พบว่า ความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารงานโรงเรียนอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารงานโรงเรียนอยู่ในระดับมาก 1 ด้าน ได้แก่ ด้านกิจการนักเรียน

และระดับปานกลาง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความสัมพันธ์กับชุมชน ด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศของโรงเรียน ด้านวิชาการ และด้านบุคลากร ตามลำดับ แนวทางในการบริหารโรงเรียนมากที่สุดในแต่ละด้านพบว่า ด้านวิชาการ คือมีส่วนร่วมให้ข้อมูลแก่ทางโรงเรียน เมื่อพบปัญหาเกี่ยวกับด้านวิชาการ ด้านบุคลากร คือมีส่วนร่วมให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากร ด้านกิจการนักเรียน คือมีส่วนร่วมสอดคล้องดูแลความประพฤติของบุตรหลานอย่างใกล้ชิด ด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศของโรงเรียน และความสัมพันธ์กับชุมชน คือมีส่วนร่วมบริจาคเงินและสิ่งของต่างๆ เพื่อสนับสนุนกิจการอันเป็นประโยชน์ต่อสังคม ผลการเปรียบเทียบความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารโรงเรียน โดยจำแนกตามระดับชั้น พบว่า ด้านวิชาการมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้ปกครองนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลายมีความต้องการมีส่วนร่วมในการบริหารงานโรงเรียนสูงกว่าผู้ปกครองนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น ส่วนด้านอื่น ๆ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

อัมพร เลิศณรงค์ (2545) ได้ศึกษา ความต้องการและแนวทางการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารงานของโรงเรียนประถมศึกษา สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา พบว่า ความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารงานโรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารโรงเรียนอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน คือ ด้านกิจการนักเรียน ด้านวิชาการ ด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและด้านบุคลากร ตามลำดับ แนวทางการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารงานโรงเรียนในแต่ละด้าน พบว่า ด้านวิชาการ คือร่วมเป็นตัวแทนผู้ปกครองในระดับชั้น ด้านบุคลากร คือร่วมเป็นคณะกรรมการชมรมผู้ปกครอง ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน คือร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม คือร่วมให้ข้อมูลเมื่อพบปัญหาด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม และด้านกิจการนักเรียน

ประชาน ทวีผล (2546) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการบริหารโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนสตรีประเสริฐศิลป์ สังกัดสามัญศึกษา จังหวัดตราด พบว่า การมีส่วนร่วมของครูในการตัดสินใจในการบริหารโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับน้อย จำแนกตามเพศโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านงานปกครอง ด้านงานธุรการ และด้านงานบริการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนงานด้านวิชาการแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ประจวบ อุ่นน้อย (2547) ได้ศึกษา เปรียบเทียบความต้องการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา
 ชั้นพื้นฐาน ของผู้ปกครองนักเรียนที่มีถิ่นที่อยู่และอาชีพต่างกัน คือ ในเขตและนอกเขตเทศบาลของ
 โรงเรียนในสังกัด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากลางตอน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้ปกครองที่มี
 ถิ่นที่อยู่ต่างกันมีความต้องการมีส่วนร่วมการบริหารงานของโรงเรียน ด้านการทำหน้าที่ การเป็น
 ผู้ปกครองการสื่อสาร การอาสาสมัคร การเรียนรู้ที่บ้าน และการตัดสินใจ แตกต่างกันอย่างไม่มี
 นัยสำคัญทางสถิติ และผู้ปกครองที่มีอาชีพต่างกัน มีความต้องการมีส่วนร่วมการบริหารงานของ
 โรงเรียน ด้านการทำหน้าที่เป็นผู้ปกครองการสื่อสาร การอาสาสมัคร การเรียนรู้ที่บ้าน และ
 การตัดสินใจ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้ปกครองที่ประกอบอาชีพ
 ราชการ มีความต้องการมีส่วนร่วมจัดการศึกษามากกว่าผู้ปกครองอาชีพอื่น ๆ

สุชาติ มีสมบัติ (2551) ศึกษา รูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา
 ของโรงเรียนขนาดเล็ก: กรณีศึกษา โรงเรียนบ้านสะพานยูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
 ชุมพร เขต 2 พบว่า การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาชั้นพื้นฐานของชุมชนและผู้ปกครอง
 สถานศึกษาในภาพรวมด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบริหารบุคคล และด้านบริหารงานทั่วไป
 อยู่ในระดับปานกลาง สำหรับปัญหาอุปสรรคในด้านวิชาการเกี่ยวกับบุคลากรผู้สอนมีความถี่สูง
 เรื่องของความไม่กระตือรือร้นในการทำงาน ในด้านงบประมาณ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง
 ส่วนด้านบริหารบุคคลสถานศึกษาไม่เปิดโอกาสให้ชุมชนและผู้ปกครองเข้าไปมีส่วนร่วมเท่าที่ควร

ศิริเพ็ญ เย็นจิต (2549) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียน
 บ้านกะสัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 พบว่า การมีส่วนร่วมในการวินิจฉัย
 ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นใน โรงเรียนและมีส่วนร่วมชั้นพื้นฐานเข้ามามีบทบาทให้มากยิ่งขึ้น ร่วมมือ
 กันอย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยสถานศึกษาควรให้ข้อมูลที่ตรงไปตรงมาแก่ชุมชน ควรเชิญ
 บุคลากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านมาร่วมตัดสินใจ ปัญหาการมีส่วนร่วมในการ
 ปฏิบัติการ พบว่า ได้แสดงความคิดเห็นริเริ่ม วางแผนร่วมกับทีมงานในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ และ
 ได้รับการสนับสนุนด้านทรัพยากรเพื่อใช้ในการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม แนวทางพัฒนา
 การมีส่วนร่วม คือการแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็น กำหนดบทบาทให้ชัดเจน ให้ความเห็นชอบ
 แผนปฏิบัติการของสถานศึกษาและใช้ทรัพยากรบุคคลในด้านสติปัญญา ปัญหาการมีส่วนร่วมใน
 ผลประโยชน์ พบว่าได้รับสวัสดิการในการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ
 และรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งในความสำเร็จที่เกิดขึ้นแก่สถานศึกษาและแนวทางการมีส่วนร่วมของ
 ชุมชน คือ ให้เกียรติและยอมรับฟังความคิดเห็นของชุมชน จัดนิทรรศการแสดงผลงานของนักเรียน
 ผู้ปกครอง สร้างกำลังใจให้เกิดขึ้นแก่ชุมชน ปัญหาการมีส่วนร่วมในการประเมินผล พบว่า

มีส่วนร่วมในการกำกับติดตามการปฏิบัติงานของบุคคลในสถานศึกษาและมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการประเมินผลปฏิบัติงานของโรงเรียน แนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วม คือ ผู้บริหารร่วมสร้างความเข้าใจ สร้างความรู้สึกที่ดีให้เกิดขึ้น แต่งตั้งให้ชุมชนเป็นคณะกรรมการร่วมประเมินการปฏิบัติงานของบุคลากร จัดประชุมประจำและรายงานความก้าวหน้าผลทางวิชาการให้ชุมชนทราบ

จันทรา รุ่งฟ้า (2550) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการพัฒนางานวิชาการของผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนอนุบาลศรีวัฒนาวิทยา อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว พบว่า ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการพัฒนางานวิชาการ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง จำแนกตามสถานภาพของผู้ปกครองด้านอาชีพ โดยรวมและรายด้านการมีส่วนร่วมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และจำแนกตามสถานภาพของผู้ปกครองด้านระดับการศึกษา โดยรวมและรายด้าน มีส่วนร่วมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ชลธิชา หังเสวก (2550) ได้ศึกษา ความต้องการของผู้ปกครองต่อการบริหารงานโรงเรียนเทศบาลบ้านย่านยาว สังกัดเทศบาลเมืองตะกั่วป่า จังหวัดพังงา พบว่า ความต้องการของผู้ปกครองต่อการบริหารงานโรงเรียนเทศบาลบ้านย่านยาว สังกัดเทศบาลเมืองตะกั่วป่า จังหวัดพังงา อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากคะแนนมากไปน้อย คือ ความต้องการด้านการบริหารงานบุคคล การบริหารงานทั่วไป การบริหารงบประมาณ และการบริหารงานวิชาการ เมื่อจำแนกเพศและการรับรู้ข่าวสาร พบว่า ความต้องการต่อการบริหารงานโรงเรียน โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่เมื่อจำแนกตามวุฒิการศึกษาและความเป็นศิษย์เก่า โดยรวมและทุกด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สมนึก พลอยประดับ (2553) ได้ศึกษา ความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อการบริหารการศึกษาของโรงเรียนสมคิศจิตต์วิทยา จังหวัดชลบุรี โดยจำแนกตามวุฒิการศึกษา อาชีพและรายได้ พบว่า ความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อการบริหารการศึกษาของโรงเรียนสมคิศจิตต์วิทยา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก 3 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านธุรการ บุคลากรและกิจการนักเรียน ด้านวิชาการ ด้านอาคารสถานที่และสัมพันธ์ชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกตามวุฒิการศึกษา อาชีพและรายได้ของผู้ปกครอง โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

งานวิจัยต่างประเทศ

บรูซ (Bruce, 1972) ได้ทำการวิจัย บทบาทของครูใหญ่ในโรงเรียนประถมศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์กับชุมชน พบว่า ความคาดหวังทางโรงเรียนที่เกี่ยวกับชุมชน สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนที่จะมีส่วนร่วมกับทางโรงเรียน สำหรับความคาดหวังของครูใหญ่โรงเรียน

ประถมศึกษานั้น ผลการทำวิจัยมีดังนี้ ครูใหญ่คาดหวังที่จะให้ผู้ปกครองของนักเรียนได้มีส่วนร่วมกับกิจกรรมหรืองานวางแผนของโรงเรียน ให้องค์การศาสนาและสถาบันอื่นในสังคมหันมาให้ความสนใจเกี่ยวกับการเรียนรู้ การอบรมสั่งสอนเด็กให้มากขึ้น ให้การทำงานมีความคาบเกี่ยวระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และอยากจะให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ของเด็กด้วย ครูและผู้ปกครองมีความต้องการที่จะให้ครูใหญ่มีที่พักหรือที่อาศัยภายในบริเวณโรงเรียน ครูใหญ่มีความเห็นว่าการสื่อความหมายระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีอุปสรรคอย่างหนึ่ง คือการทำให้ความหมายของสิ่งหนึ่งสิ่งใดถูกเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม อันเนื่องมาจากการถ่ายทอดข่าวหรือการส่งข่าวเกิดการผิดพลาด

ฮากาเนน (Hakanen, 1975, p. 6004 - A) ได้ศึกษา ความคิดเห็นของผู้ปกครองและกลุ่มนักวิชาการเกี่ยวกับการติดต่อสื่อสารระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยใช้กลุ่มตัวอย่างในรัฐเซาท์ดาโกตา พบว่า ผู้ปกครองยังขาดความรู้ที่เพียงพอกับความจำเป็นของโรงเรียน การขาดข้อมูลข่าวสารการติดต่อภายในชุมชน ทำให้ผู้ปกครองขาดความสัมพันธ์กันภายในชุมชน เครื่องมือที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารยังไม่เพียงพอ การศึกษาได้ข้อเสนอแนะให้มีการติดต่อสื่อสารระหว่างโรงเรียนกับชุมชน จุดมุ่งหมาย ความรับผิดชอบ รายละเอียดเกี่ยวกับเงิน เวลา และความจำเป็นด้านอื่น ๆ ของโรงเรียนให้ชุมชนทราบ

บาร์นส์ (Barnes, 1995, p. 3152-A) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนของผู้ปกครองนักเรียน พบว่า การมีส่วนร่วมกับการสอนของโรงเรียน โดยอุดมคติแล้วผู้ปกครองต้องมีบทบาทที่โรงเรียนหรือในชั้นเรียน แม้ว่าจริง ๆ แล้วการมีส่วนร่วมของพวกเขาจะไม่เป็นไปตามอุดมคติดังกล่าว และได้พบว่าผู้ปกครองยังมีส่วนในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนด้วยการศึกษาค้นคว้าให้หลักฐานเพิ่มเติม บิดา มารดาชาวอเมริกันมีความประสงค์ที่จะมีสิทธิมีเสียงเกี่ยวกับการเรียนการสอนลูก ๆ ของตน ซึ่งชี้ว่าบิดา มารดาชาวอเมริกันเห็นคุณค่าการศึกษาและเห็นว่าโรงเรียนจำเป็นต้องตระหนักถึงความคาดหวังด้านการศึกษาและวัฒนธรรมของผู้ปกครองด้วย

กรุนารัตน์ (Karunaratne, 1996, p. 4339-A) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ โครงการวิทยาศาสตร์ในครอบครัวว่ามีส่วนช่วยให้เด็กพิการ และบิดามารดาเกิดความสนใจในการเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์อย่างไรบ้าง พบว่าปัจจัยอย่างหนึ่งที่มีผลต่อความสำเร็จของ โครงการดังกล่าวคือ การที่ผู้ปกครองมีส่วนร่วมใน โครงการดังกล่าวกับนักเรียนด้วย เช่น การที่ผู้ปกครองลงมือลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับนักเรียน

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พอสรุปได้ว่า ผู้ปกครองมีความต้องการที่จะเห็นบุตรหลานที่อยู่ในการดูแลของตน มีพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา โดยมีความเชื่อมั่นว่าโรงเรียนคือแหล่งที่จะให้การศึกษาอบรม และปลูกฝังคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้กับบุตรหลาน และในขณะเดียวกันผู้ปกครองก็ต้องการเข้ามามีส่วนร่วมกับทางโรงเรียนในการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาการศึกษาในหลากหลายวิธีการตามสภาพปัจจัยพื้นฐานของตนเอง ซึ่งเกี่ยวข้องกับอาชีพ วุฒิการศึกษา และระดับชั้นของนักเรียนในปกครอง เพื่อให้การบริหารงานด้านต่าง ๆ ของโรงเรียนมีประสิทธิภาพมากขึ้น

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University